

ЗАЯВИ ПРО НАДАННЯ ПРИТУЛКУ, ЯКІ ҐРУНТУЮТЬСЯ НА ҐЕНДЕРНІЙ ОЗНАЦІ ТА НЕВИСЛАННЯ: СТАТТІ 60 І 61 СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Збірка документів
до Конвенції Ради Європи
щодо запобігання та протидії насильству
стосовно жінок і домашньому насильству

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**ЗАЯВИ ПРО НАДАННЯ ПРИТУЛКУ,
ЯКІ ҐРУНТУЮТЬСЯ
НА ҐЕНДЕРНІЙ ОЗНАЦІ ТА НЕВИСЛАННЯ:
СТАТТІ 60 І 61
СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ**

**Збірка документів
до Конвенції Ради Європи щодо запобігання
та протидії насильству стосовно жінок
і домашньому насильству**

Підготувала
Луїза Гупер, адвокатка,
Garden Court Chambers, Сполучене Королівство

Версія французькою:
*Demandes d'asile fondées
sur le genre et non-refoulement:
Articles 60 et 61
de la Convention d'Istanbul*

Думки, висловлені в цій роботі,
покладаються на відповідальність
автора і не завжди становлять
офіційну політику Ради Європи

Усі запити щодо відтворення
або перекладу всього
або частини цього документа
слід надсилати до
Директорату з питань комунікації
у м. Страсбург
(F-67075 Strasbourg)
Cedex або publishing@coe.int.

Усю іншу кореспонденцію стосовно
цього документа слід надсилати
до Відділу з питань рівності
Генерального директорату
з питань демократії

Обкладинка та макет: KIS, Київ, Україна

Фото: Shutterstock

© Рада Європи, грудень 2019 р.

Надруковано в Раді Європи

Зміст

I. ВСТУП	7
II. ЯКИЙ ЗАХИСТ НАДАЄ СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ МІГРАНТКАМ, БІЖЕНКАМ ТА ЖІНКАМ, ЯКІ ШУКАЮТЬ ПРИТУЛКУ?	9
III. СТАТТЯ 60: ЗАЯВИ ПРО НАДАННЯ ПРИТУЛКУ, ЯКІ ҐРУНТУЮТЬСЯ НА ҐЕНДЕРНІЙ ОЗНАЦІ	12
Стаття 60, пункт 1: визнання переслідування, як «ґендерно зумовлене» насильство стосовно жінок	14
Форми насильства стосовно жінок і домашнього насильства, які слід розглядати як ґендерно зумовлене насильство, що можуть прирівнюватися до переслідування	16
Дискримінація як переслідування	24
Жінки, які тікають від судового переслідування або покарання	25
Стандарт захисту, який вимагається Стамбульською Конвенцією	26
Жінки та внутрішнє переміщення	29
Стаття 60, пункт 2: тлумачення підстав для застосування Женевської конвенції про статус біженців з урахуванням ґендерних аспектів	30
Стаття 60, пункт 3: послуги прийому та підтримки, що враховують ґендерні аспекти, процедури надання притулку та ґендерні керівні принципи	34
Послуги прийому та підтримки, що враховують ґендерні аспекти	38
Процедури надання притулку, що враховують ґендерні аспекти	39
Ґендерні керівні принципи	42
IV. СТАТТЯ 61: НЕВИСЛАННЯ	45
У чому полягає принцип <i>невислання</i> ?	45
Коли зобов'язання щодо <i>невислання</i> можуть застосовуватися для жінок?	47
V. ВИСНОВОК	50
VI. КОНТРОЛЬНИЙ ПЕРЕЛІК	51
VII. КЛЮЧОВІ РЕСУРСИ	56
VIII. ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ	60

Абревіатури

КЛДЖ	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок
ЕКПЛ	Європейська конвенція з прав людини
ЄС	Європейський союз
КЖГ	Каліцтво жіночих геніталій
GREVIO	Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (Group of Experts on Action against Violence Against Women and Domestic Violence)
МПГПП	Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права
МПЕСКП	Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права
НУО	Неурядова організація
ПАРЕ	Парламентська асамблея Ради Європи
УВКБ ООН	Управління Верховного комісара ООН у справах біженців

I. Вступ

Ніхто не покидає дім, якщо тільки дім не є пащею акули
Варсан Шир, з її поезії «Дім»

У своїх країнах походження, під час подорожі, в країнах транзиту й призначення багато жінок і дівчат з числа біженок і шукачок притулку зазнавали ґендерно зумовленого насильства у формі зґвалтувань і інших форм сексуальної наруги й експлуатації, домагань або домашнього насильства. Держави, які їх приймають, не завжди вважають їх захист від насильства пріоритетним. Ґендерний вимір і потреби у захисті великої кількості біженок та шукачок притулку здебільшого залишаються поза увагою, що призводить до прогалин у захисті, у такий спосіб збільшуючи ризики для багатьох жінок.¹

Як інструмент запобігання та протидії всім формам насильства стосовно жінок, включно з домашнім насильством, Конвенція Ради Європи про запобігання та протидію насильству стосовно жінок і домашньому насильству (далі — Стамбульська Конвенція) містить положення, що стосуються жінок, які шукають притулку, і біженок. Мета цієї публікації полягає у сприянні виконанню статей 60 (Заяви про надання притулку, які ґрунтуються на ґендерній ознаці) і 61 (*Невислання*) Стамбульської конвенції. Метою методичних рекомендацій є – допомога уповноваженим органам, прикордонним та імміграційним чиновникам і фахівцям-практикам через надання доцільних порад, що охоплює визначення, інформацію та приклади: ґендерно зумовленого насильства, що може бути визнано формою переслідування або іншої серйозної шкоди; як забезпечити тлумачення кожної з підстав Конвенції з урахуванням ґендерних аспектів; якими є вимоги до процедур прийому з урахуванням ґендерних аспектів; практика та процедури визначення статусу біженки з урахуванням

---

1 «Права жінок і дівчат з числа біженців та мігрантів потребують кращого захисту», Комісар з прав людини, Страсбург, 07 березня 2016 р., доступно за посиланням: www.coe.int/en/web/commissioner/-/human-rights-of-refugee-and-migrant-women-and-girls-need-to-be-better-protected?desktop=false.

гендерних аспектів; заяви про надання інших форм міжнародного захисту. У рекомендаціях обговорюється додатковий захист принципу *невислання* і на закінчення наводиться контрольний перелік, де коротко викладаються вимоги положень статей 60 і 61 Стамбульської конвенції щодо біженок і жінок, які шукають притулку.

Станом на 01 грудня 2019 року Стамбульську конвенцію ратифікували загалом 34 держави-члени Ради Європи, а 11 держав-членів підписали, але не ратифікували. Європейський союз (ЄС) також її підписав. Група експертів з боротьби з насильством стосовно жінок і домашнім насильством (GREVIO) завершила й опублікувала базові оцінки щодо Албанії, Австрії, Данії, Фінляндії, Франції, Монако, Чорногорії, Португалії, Швеції та Туреччини. У них розглядається ступінь дотримання державами-учасницями своїх конвенційних зобов'язань. Деякі з висновків GREVIO представлені в наступних розділах цієї статті.

II. Який захист надає Стамбульська конвенція мігранткам, біженкам та жінкам, які шукають притулку?

Метою Стамбульської конвенції є **захист жінок від усіх форм насильства, а також попередження, судове переслідування та ліквідація насильства стосовно жінок та домашнього насильства** (стаття 1 Стамбульської конвенції).

Стамбульська конвенція містить юридично обов'язкове визначення ґендерно зумовленого насильства, чітко встановлює правові принципи та стандарти у сфері запобігання ґендерно зумовленому та домашньому насильству й боротьбі з ним. Держави, які не запобігають у належний спосіб усім формам насильства стосовно жінок і не борються з ними, включно з домашнім насильством, порушуватимуть положення Стамбульської конвенції. Конвенція пропонує державам, уповноваженим органам і фахівцям правові інструменти для відповіді на питання про те, якими є мінімальні стандарти, і визначає потреби державних органів у їх впровадженні, заради ефективного реагування на насильство стосовно жінок і домашнє насильство. До того ж Конвенція встановлює сполучну ланку між досягненням ґендерної рівності та викоріненням насильства стосовно жінок: вона визнає насильство стосовно жінок як форму дискримінації жінок і виходить з передумови, що насильство стосовно жінок не може бути викорінене без інвестицій у впровадження більшої рівності між жінками та чоловіками.

Стаття 4. Принцип недопущення дискримінації та його значення для мігранток і біженок

У пункті 3 статті 4 Стамбульської конвенції чітко роз'яснюється, що:

Виконання положень цієї Конвенції Сторонами, зокрема застосування заходів щодо захисту прав постраждалих осіб, **забезпечується без дискримінації** за будь-якою ознакою, в тому числі за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження, сексуальної орієнтації, ґендерної ідентичності, віку, стану здоров'я, інвалідності, сімейного стану, **статусу мігранта чи біженця**, чи іншого статусу.

У пункті 3 статті 4 застосовується основоположний правовий принцип прав людини, згідно з яким держава зобов'язана **визнавати, забезпечувати й захищати** права людини всіх осіб, які перебувають у межах її юрисдикції.² Отже, положення Стамбульської конвенції застосовуються в повному обсязі до всіх жінок, які перебувають під юрисдикцією держави, незалежно від їхнього статусу мігрантки чи біженки. У такий спосіб, щодо насильства стосовно жінок або домашнього насильства, вчиненого в державі, яка приймає, не може проводитися жодна відмінність між зобов'язаннями щодо запобігання, захисту, судового переслідування та інтеграції політики між громадянами, мігрантами із правовим статусом, мігрантами без правового статусу, біженцями або особами, які шукають притулку.

Існує багато серйозних прикладів ґендерно зумовленого насильства та домашнього насильства, з якими стикалися жінки та дівчата, які шукають притулку в Європі, в тому числі під час їхньої подорожі в пошуках притулку, в процесі прийняття рішень і після отримання статусу біженки або гуманітарного статусу в Європі. До них належать зґвалтування й сексуальне насильство в таборах біженців, центрах прийому і під час транзиту, так звані злочини «на захист честі», експлуатація у сфері проституції контрабандистами й утиски з боку співробітників імміграційної служби та суспільства загалом.³

2 Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ), стаття 1: Високі Договірні Сторони забезпечують кожному в межах своєї юрисдикції права й свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції, доступному за посиланням: www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.

3 Від конфлікту до миру? #Womensvoices: рекомендації щодо запобігання та боротьби з насильством стосовно жінок та дівчат-біженок під час переміщення 2016, європейське жіноче лобі, доступне за посиланням: www.womenlobby.org/IMG/pdf/_womensvoicesfinalforweb.pdf.

Мігранти часто особливо вразливі до багатьох форм дискримінації і можуть належати до різних вразливих груп. Багато хто з них не має доступу до основних прав відповідно до національного законодавства, таких як медичне обслуговування або соціальна допомога, що може істотно вплинути як на їхню вразливість до насильства, так і на здатність уникнути його. Особи, що належать до етнічних меншин або мігрантів, мабуть, більш вразливі до дискримінації як за одною, так і за кількома ознаками, ніж більшість населення.⁴ Наприклад, чорношкіра жінка, яка шукає притулку, може зіткнутися з дискримінацією за ознакою її раси, її статусу шукачки притулку та/або як жінка. Вона може зазнати дискримінації за однією або декількома з цих ознак у будь-який момент.

Визнаючи негативний вплив численних форм дискримінації на досвід жінок у системах надання притулку та захисту та відповідно до вимог Стамбульської конвенції, Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) постановила, що держави повинні вжити заходів щодо боротьби з дискримінацією щодо біженців та осіб, які шукають притулку, включно з жінками. Зокрема, вони повинні розпочати кампанії підвищення обізнаності про позитивний внесок біженців і шукачів притулку в наші спільноти та рішуче засуджувати й карати будь-яку форму дискримінації та насильства стосовно біженців і шукачів притулку, в тому числі щодо жінок.⁵

Коли особи, які приймають рішення, навчаються розпізнавати власну обмеженість і несвідоме упередження та застосовувати гендерно-чутливий підхід до заяв жінок про захист, певні бар'єри, з якими стикаються ці жінки, мають бути подолані. Аналогічно, зміна ставлення суспільства та боротьба з дискримінацією повинні забезпечити скорочення випадків насильства стосовно біженок.

---

4 E-U MIDIS, Дослідження меншин та дискримінації в Європейському Союзі. Дані звіту Focus Report 5, Множинна дискримінація стор. 17, доступний з 23 вересня 2019 року.

5. Резолюція 2159 (2017), що захищає жінок та дівчат-біженців від гендерно зумовленого насильства, доступна за посиланням <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23700&lang=en>.

III. Стаття 60.

Заяви про надання притулку, які ґрунтуються на ґендерній ознаці

Історична нездатність систем захисту біженців та прав людини врахувати особливе становище жінок

Законодавство про надання притулку довго не враховувало різницю між жінками та чоловіками з точки зору того, чому і як вони зазнають переслідувань. Така ґендерна сліпота під час встановлення статусу біженця та міжнародного захисту призвела до ситуацій, коли заяви жінок, які рятувалися від е EU's Qualification Directive ґендерного насильства, залишалися поза належної уваги. Проте в останні десятиліття зміни в міжнародному праві й стандартах у галузі прав людини, а також у прецедентному праві призвели до того, що дедалі більше число держав-членів Ради Європи визнали деякі форми насильства стосовно жінок формою переслідування за ознакою статі за змістом статті 1 А(2) Конвенції 1951 року про статус біженців і Протоколу до неї 1967 року («Женевська конвенція про статус біженців»).

Директива ЄС про кваліфікацію⁶ вимагає, щоб держави-члени ЄС враховували ґендерну належність під час оцінки заяви про захист, під час розгляду питання про те, чи є відповідне діяння актом переслідування, і під час оцінки того, чи належить ця особа до певної соціальної групи (статті 4, 9 і 10).

Під час базового оцінювання дотримання Стамбульської конвенції GREVIO зазначила, що в деяких країнах ґендерно зумовлене насильство, як форма переслідування, так і як підстава для звернення за притулком, закріплене в законодавстві (Фінляндія, Франція, Чорногорія, Португалія, Швеція). Було встановлено, що це стосується не всіх держав-членів Ради Європи (Албанія

---

⁶ Директива Ради 2004/83/ЄС від 29 квітня 2004 року про мінімальні стандарти кваліфікації та статус громадян третіх країн або осіб без громадянства як біженців або осіб, які з інших причин потребують міжнародного захисту, і про зміст наданого захисту.

— за винятком *вислання*, Туреччина).⁷ І на практиці, навіть там, де це закріплено в законі, реалізація дуже часто залишається недостатньою.

СТАТТЯ 60

1. Сторони вживають необхідних законодавчих чи інших заходів для забезпечення того, щоб **насильство щодо жінок за гендерною ознакою** могло бути визнано як форма переслідування в розумінні статті 1А(2) Конвенції про статус біженців 1951 року та як форма тяжкої шкоди, що є підставою для додаткового (субсидіарного) захисту.

2. Сторони забезпечують, щоб **під час розгляду кожного положення Конвенції враховувалося тлумачення, яке враховує гендерний фактор**, і у випадках, коли встановлено, що існують побоювання стосовно переслідувань за одним або більше із цих положень, заявникам надається статус біженця згідно із застосовними відповідними документами.

3. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для розробки **з урахуванням гендерного фактору процедур прийому і служб підтримки для осіб, які шукають притулку, а також гендерних керівних принципів і процедур надання притулку з урахуванням гендерного фактору, у тому числі визначення статусу біженця та заяв про міжнародний захист.**

Зобов'язання, викладені в статті 60, покликані забезпечити визнання гендерно зумовленого насильства щодо жінок формою переслідування, а також визнання державами того, що жінка може зазнавати переслідувань через її ідентичність і статус жінки. Якщо такій жінці загрожує серйозна шкода, їй має бути забезпечений захист.⁸ Це включає в себе вимогу застосовувати підхід до Стамбульської конвенції з урахуванням гендерного фактору на підставі політичних переконань, раси чи національності, релігії та належності до певної соціальної групи. Це має допомогти гарантувати, що жінки, які рятуються від переслідувань з боку державних або недержавних суб'єктів, що мають форму каліцтва жіночих статевих органів, примусові шлюби та домашнє насильство тяжкої форми, можуть бути визнані біженками. Зрештою, розробники Стамбульської конвенції визнали, що гендерно-чутливий підхід у законодавстві є лише першим кроком. Без практичної реалізації ці правові засоби захисту будуть неефективними. Жінки та дівчата потребують застосування до них процедур отримання притулку й визначення

7 Базові оцінювальні звіти GREVIO див. за посиланням: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/country-monitoring-work.

8 Пояснювальний звіт до Конвенції Ради Європи про запобігання та протидію насильству стосовно жінок та домашньому насильству, пункт 311, доступний за посиланням: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/basic-texts.

їхнього статусу з урахуванням ґендерного фактору. Вони спрямовані як на забезпечення безпеки жінок під час надання притулку, так і на те, щоб вони могли розповісти свою історію. Співробітники імміграційної служби, включно з прикордонниками та іншими особами, які приймають рішення, повинні бути оснащені інструментами для забезпечення захисту та прийняття рішення про захист на основі повного та належного розуміння потреб жінок.

Стаття 60, пункт 1.

Визнання переслідування, як «ґендерно зумовлене» насильство стосовно жінок

Застосування принципів і визначень Стамбульської конвенції має допомогти державам виявляти й визнавати серйозний характер шкоди, заподіяної ґендерно зумовленим насильством стосовно жінок, і наскільки це відповідає визначенню «переслідування» у контексті Женевської конвенції про статус біженців.

Що таке насильство стосовно жінок?

Насильство стосовно жінок — це «порушення прав людини й форма дискримінації стосовно жінок, та означає всі акти ґендерно зумовленого насильства стосовно жінок, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода для жінки чи завдання їй страждань, у тому числі погрози такими діями, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, відбувається це в публічному чи в приватному житті» (**стаття 3 Стамбульської конвенції**).

Як порушення людської гідності і, у своїх найгірших формах, порушення права на життя, воно є **крайнім проявом нерівності** за ознакою статі, що призводить до дискримінації за ознакою статі. Також Стамбульська конвенція у своїй преамбулі визнає, що насильство стосовно жінок є результатом **історично незбалансованих владних відносин між жінками й чоловіками**.

Що означає «ґендер»?

У контексті Стамбульської конвенції термін «**ґендер**» означає «соціально закріплені ролі, поведінку, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок та чоловіків» (стаття 3 Стамбульської конвенції). Мета цього терміну полягає не в тому, щоб замінити біологічне визначення «статі» або

терміни «жінка» і «чоловік», а підкреслити, що нерівність, стереотипи і, як наслідок, насильство походять не від біологічних відмінностей, а скоріше від ставлення та сприйняття в суспільстві того, якими чоловіки й жінки повинні «бути».⁹

Що таке ґендерно зумовлене насильство стосовно жінок?

Стаття 3d Стамбульської конвенції надає таке визначення:

«насильство, спрямоване проти жінки, тому що вона є жінкою, або яке непропорційно впливає на жінок»

- ▶ Щодо насильства, спрямованого проти жінки, тому що вона є жінкою, стать постраждалої особи є основним мотивом актів насильства щодо неї.
- ▶ Насильство, яке непропорційно сильно впливає на жінок, наприклад домашнє насильство або зґвалтування, також вважатиметься «ґендерно зумовленим».

Іншими словами, «ґендерно зумовлене насильство» означає будь-яку шкоду, заподіяну жінці, і є як причиною, так і результатом нерівних владних відносин, заснованих на передбачуваних відмінностях між жінками та чоловіками, які призводять до підлеглого статусу жінок як у приватній, так і в суспільній сферах.¹⁰ В основі більшості аспектів ґендерно зумовленого насильства лежать нерівність і дискримінація. Інші визначені фактори охоплюють структури влади та контролю, в яких домінують чоловіки, а також соціальні та культурні установки щодо жінок.¹¹

9 Стамбульська конвенція точно не перша Конвенція, у якій використовується термін «ґендер», проте труднощі перекладу і, зокрема, складність розрізнення понять «стать» і «ґендер» у деяких мовах, які не мають точних еквівалентів, використовувалися для розпалювання суперечок з приводу Конвенції. Додаткову інформацію див. у розділі «Питання та відповіді до Конвенції Ради Європи про запобігання та протидію насильству стосовно жінок та домашньому насильству (Стамбульська конвенція)», доступному за посиланням: <https://rm.coe.int/prems-122418-gbr-2574-brochure-questions-istanbul-convention-web-16x16/16808f0b80>.

10 «ґендерно зумовлене насильство стосовно жінок» у Стамбульській конвенції розуміється як еквівалент виразу «ґендерно зумовлене насильство», що використовується в загальній рекомендації № 35 Комітету щодо ліквідації дискримінації стосовно жінок (CEDAW) про ґендерно зумовлене насильство стосовно жінок, оновленій загальній рекомендації № 19 (2017), Декларації Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію насильства стосовно жінок (1993) і рекомендації Rec(2002)5 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про захист жінок від насильства.

11 Визначення сексуального та ґендерно зумовленого насильства у контексті біженців, Саймон Батлер та МакШеррі, серія робочих документів IRiS № 28/2019, що доступні за посиланням: www.birmingham.ac.uk/Documents/college-social-sciences/social-policy/iris/2019/iris-working-papers-28-2019.pdf.

Гендерно зумовлене насильство як дискримінація

Гендерно зумовлене насильство є формою дискримінації, коли воно передусім впливає на жінок і/або жінки не захищені законом нарівні з чоловіками (див., наприклад, «*Опуз проти Туреччини*» (*Opuz v. Turkey*), 2009¹², де Європейський суд з прав людини (далі — Суд) постановив, що гендерно зумовлене насильство є формою дискримінації жінок, і що держава не змогла в належний спосіб захистити жінок через нездатність відреагувати на таке насильство або створити відповідний стримувальний фактор за допомогою ефективної правової та захисної системи.

Форми насильства стосовно жінок і домашнього насильства, які слід розглядати як гендерно зумовлене насильство, що можуть прирівнюватися до переслідування

Статті 33–40 Стамбульської конвенції містять вказівки за видами шкоди, які слід вважати «гендерно зумовленим насильством», що може бути прирівняне до переслідування, за умови, якщо шкода відповідає мінімальному рівню тяжкості, щоб кваліфікуватися як «серйозна шкода».

- ▶ Психологічне насильство (стаття 33)
- ▶ Переслідування (стаття 34)
- ▶ Фізичне насильство (стаття 35)
- ▶ Сексуальне насильство, в тому числі зґвалтування (стаття 36)
- ▶ Примусовий шлюб (стаття 37)
- ▶ Каліцтво жіночих статевих органів (стаття 38)
- ▶ Примусовий аборт і примусова стерилізація (стаття 39)
- ▶ Сексуальне домагання (стаття 40)

Усі ці злочини застосовуються незалежно від стосунків між постраждалою особою та кривжником (стаття 43), і жодна культура, традиція або так звана «честь» не можуть розглядатися як виправдання будь-якої з форм насильства, що охоплюються Конвенцією (стаття 42).

Психологічне насильство — це навмисна поведінка, спрямована на серйозне порушення психологічної недоторканності людини через примушування або погрози (стаття 33).

¹² «*Опуз проти Туреччини*», заява № 33401/02, посилання: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-92945%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-92945%22]}).

Необхідно враховувати лінію поведінки та характер жорстокого поводження, що відбувається впродовж тривалого часу, у сім'ї або поза нею. Психологічне насильство часто передує фізичному та сексуальному насильству в інтимних стосунках або супроводжує його (домашнє насильство). Проте це може статися і в будь-якому іншому середовищі, наприклад, на робочому місці або в школі.

Психологічне насильство може використовуватися стосовно жінок, як засіб тортур для отримання інформації державними органами або членами сім'ї та/або суспільством, щоб домогтися від них підкорення. Це можуть бути погрози зґвалтування або сексуального насильства, а також погрози завдати шкоди іншим членам сім'ї, у тому числі дітям.

Переслідування — це навмисна поведінка, що полягає у неодноразовому вчиненні загрозових дій, спрямованих на іншу особу, що викликають у неї побоювання за свою безпеку (**стаття 34**).

Переслідування може відбуватися з фізичним контактом або без нього, воно може включати загрози й домагання, може відбуватися онлайн або оффлайн, і може охоплювати акти прислідування або стеження за постраждалою особою.

Фізичне насильство — це навмисне вчинення актів фізичного насильства щодо іншої особи (**стаття 35**)

Сексуальне насильство, в тому числі зґвалтування, охоплює будь-яке неконсенсуальне вагінальне, анальне або оральне проникнення сексуального характеру в тіло іншої людини будь-якою частиною тіла або предметом. Участь у інших неконсенсуальних діях сексуального характеру з будь-якою особою або спонукання іншої особи до неконсенсуальних дій сексуального характеру з третьою особою також підпадає під Стамбульську конвенцію (**стаття 36**).

Основна увага у визначенні Стамбульської конвенції приділяється згоді особи. Згода повинна бути дана добровільно, і здатність до згоди завжди повинна оцінюватися в контексті навколишніх обставин. Не вимагається застосування «сили», як і не вимагається, щоб жінка чинила фізичний опір. Суд також чітко роз'яснив, що істотним елементом під час визначення зґвалтування й сексуальної наруги була відсутність згоди, а не «опір» (див. *«М.К. проти Болгарії» (MC v. Bulgaria), 2003*).¹³ Вік і розумові здібності можуть

¹³ *«М.К. проти Болгарії»*, заява № 39272/98 (2003), посилання: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22itemid%22:%22001-61521%22}>.

стосуватися питання згоди, проте характер стосунків (наприклад, колишній або нинішній чоловік чи партнер) не має значення.

Сексуальне насильство може охоплювати зґвалтування, механічну або ручну стимуляцію геніталій і ерогенних зон, примусове введення предметів в отвори тіла, сексуальний напад, сексуальну наругу, примусову наготу, глузування й погрози сексуального характеру, примусове спостереження за сексуальними актами, примусову мастурбацію, оральний секс і погрози застосування будь-якої з цих дій.

Жінки стикаються з реальною загрозою зґвалтування та сексуального насильства під час своїх поїздок від рук контрабандистів, торговців людьми та інших осіб, а також у тимчасових таборах, центрах розміщення та приймальних центрах. Зґвалтування з боку представників влади тепер також визнається порушенням статті 3 ЄКПЛ (заборона тортур).¹⁴ Зґвалтування використовується як тактика війни¹⁵ а зґвалтування в умовах конфлікту має бути визнано однією з форм переслідування. Для лесбійок, бісексуальних і трансгендерних жінок особливим страхом може бути «виправне» або «примусове» зґвалтування. Сексуальне насильство та зґвалтування є поширеною формою прояву влади та контролю у стосунках, де є насильство і можуть відбуватися як під час, так і після розриву стосунків. Стосунки між кривдником та постраждалою особою не мають значення. Для чоловіка зґвалтування своєї дружини так само неприйнятно, як і будь-яке інше зґвалтування.

Сексуальне насильство може призводити до значних фізичних, психологічних та соціальних наслідків. Деякі жінки зазнають вторинних форм шкоди, які можуть передбачати відторгнення з боку чоловіка, сім'ї та суспільства загалом, а також покарання (наприклад, звинувачення у подружній невірності, переслідування за законом і засудження до таких покарань, як побиття камінням, як наслідок того, що вони є постраждалі). Дискримінація, стигматизація та остракізм із боку їхніх громад можуть перешкоджати жінкам отримати освіту, роботу й інші види допомоги, в тому числі захист і допомогу для відновлення. Жінки, вигнані зі своїх сімей та громад, можуть стати легкою здобиччю для експлуатації, і часто у них немає іншого вибору, крім як вдаватися до «сексу для виживання» або інших форм транзакційної секс-роботи для задоволення своїх основних потреб.¹⁶

14 «Айдін проти Туреччини» (*Aydin v. Turkey*), заява № 23178/94, посилання: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-6215%22%5D%7D>.

15 Резолюція 1820 (2008) S/RES/1820 (2008), доступна за посиланням: [https://undocs.org/en/S/RES/1820\(2008\)](https://undocs.org/en/S/RES/1820(2008)).

16 Саймон-Батлер А. і МакШеррі Б. (2019), Визначення сексуального та ґендерно зумовленого насильства у контексті біженців, серія робочих документів IRiS № 28/2019, стор. 29, доступно за посиланням: <https://www.birmingham.ac.uk/Documents/college-social-sciences/social-policy/iris/2019/irisworking-papers-28-2019.pdf>

Основні відомості: Сполучене Королівство

Палата лордів визнала, що переслідування, спричинене зґвалтуванням, може продовжуватися і після первинного злочину, виходячи з того, як до особи ставилися в її громаді.

«Терпіти образу й приниження від того, що твоя власна громада (за словами пані Б.) вважає тебе «брудною, ніби зараженою», через те, що ти зазнала грубого жорстокого поводження, особливо жорстокого та нелюдського зґвалтування, спрямованого проти цієї самої громади, — це свого роду сукупне заперечення людської гідності, яке, на мою думку, цілком може бути прирівняне до переслідувань. Звичайно, поводження, якого побоюються, має бути досить суворим, але тяжкість його впливу на особу посилюється наслідками минулих переслідувань. Постраждалу особу знову і знову карають за те, в чому не тільки не було її провини, але й за те, через що навмисно переслідували її, її сім'ю та її громаду».¹⁷

Примусовий шлюб — це умисна поведінка, яка полягає в примусі дорослого або дитини до вступу в шлюб. Діяння, пов'язане із заманюванням дорослої особи або дитини на територію іншої сторони або держави, ніж та, в якій вона проживає, з метою примусу цього дорослого або дитини до вступу в шлюб також підпадає під дію Стамбульської конвенції (**стаття 37**).

Основні відомості: Данія

У рішенні Данської Апеляційної Ради у справах біженців від 16 січня 2017 року заявниці з Афганістану було надано статус біженки відповідно до статті 7(1) Закону Данії про іноземців через загрозу примусового шлюбу в Афганістані. Було встановлено, що вона належить до особливої соціальної групи «вдів, яким загрожує примусовий шлюб». Було встановлено, що афганська держава не має ані бажання, ані можливості захистити жінок від переслідувань у випадках примусового шлюбу, а внутрішнє переселення заявниці було недоступне.¹⁸

17 «Регіна проти спеціального судді, за відсутності Гокса» (*Regina v. Special Adjudicator, ex parte Hoxha*) [2005] UKHL 19, доступно за посиланням: www.refworld.org/cases,GBR_HL,423ec7784.html.

18 Європейська база даних резюме справ щодо законодавства про надання притулку, доступна за посиланням: www.asylumlawdatabase.eu/en/case-law/denmark-refugee-appeals-board%E2%80%99s-decision-16-january-2017#content.

Інша серйозна шкода, пов'язана зі шлюбом, може включати, наприклад: смерть через придане, спалення нареченої, практику примусу вдів до вступу в шлюб з родичами свого чоловіка, так звані вбивства «честі» або інші злочини, пов'язані з «честю», «тимчасові шлюби», призначені для того, щоб дозволити чоловікам займатися сексом поза шлюбом, і побутове насильство, включно з примусовою домашньою працею в шлюбі з боку чоловіка або інших родичів.

Каліцтво жіночих статевих органів охоплює дії з висічення, інфібуляції або нанесення будь-яких інших каліцтв загалом або будь-якій частині великих, малих статевих губ або клітора жінки, примус або схилення жінки до вчинення будь-яких таких дій або підбурювання, примус або схилення дівчинки до вчинення будь-якої з дій (**стаття 38**).¹⁹

Наразі чітко встановлено, що завдання будь-якій особі, дорослій чи дитині, каліцтва жіночих статевих органів рівносильно жорсткому поведженню, що суперечить статті 3 ЄКПЛ.

Основні відомості: Франція

Французький Національний суд у справах притулку (CNDA) постановив, що у країнах, де широко поширена практика каліцтва жіночих статевих органів, таких як Нігерія, особи, які не зазнали каліцтва, можуть розглядатися як такі, що мають обґрунтований страх переслідування за ознакою належності до певної соціальної групи.²⁰

Труднощі для жінок, які шукають притулку, виникають у зв'язку з доказом того, що існує ризик такого поведження, має місце відсутність захисту, і що вони не можуть переміститися всередині країни, щоб уникнути ризику.²¹

19 Докладніше про каліцтво жіночих статевих органів див. «Інструмент для припинення КЖСО», (2014) Рада Європи, доступний за посиланням: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680464e9f>.

20 CNDA, 21 жовтня 2017 р., Мме Е., № 16029780, доступно за посиланням: www.asylumlawdata-base.eu/en/case-law/france-%E2%80%93-cnda-21-october-2017-mme-e-n%C2%BA-16029780#content.

21 Див., наприклад, «Омередо проти Австрії» (Omeredo v. Austria), заява № 8969/10, рішення про прийнятність, доступно за посиланням: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-106527>; «Бангура проти Бельгії» (Bangura v. Belgium), заява № 52872/10, доступно (французькою) за посиланням: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164997>.

Примусовий аборт і примусова стерилізація — проведення абортів у жінки без її попередньої та інформованої згоди або проведення хірургічного втручання, метою або наслідком якого є припинення здатності жінки до природної репродукції без її попередньої та усвідомленої згоди або розуміння процедури (**стаття 39**).

Стерилізація без повної інформованої згоди є порушенням статті 3 ЄКПЛ.²² Як форма заподіяння шкоди, стерилізація вважається серйозним втручанням у стан репродуктивного здоров'я особи, що охоплює різні аспекти особистої недоторканності (фізичне й психічне благополуччя, а також емоційне, духовне та сімейне життя). Жінки з обмеженими можливостями та жінки з маргіналізованих етнічних груп традиційно зазнають більшого ризику примусової стерилізації.

В умовах, коли планування сім'ї нав'язується державою, воно, зазвичай, вважається адекватною відповіддю на демографічний тиск. Проте, якщо планування сім'ї здійснюється за допомогою примусових абортів та стерилізації, це є порушенням основного закону про права людини, а отже визнається серйозним зловживанням і вважається переслідуванням.²³

Основні відомості: Німеччина

Адміністративний суд Тріра, 23 березня 2011 року, 5 K 1181/10.TR

Китайська мати двох дітей була визнана біженкою, оскільки існувала достатня ймовірність того, що її змусять пройти стерилізацію в Китаї у зв'язку з порушенням політики однієї дитини.²⁴

22 «В.Ц. проти Словаччини» (V.C. v. Slovakia), заява № 18968/07, доступно за посиланням: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%222003-3736079-4262767%22%5D%7D>; «Н.Н. проти Словаччини» (N.N. v. Slovakia), заява № 29518/10, доступно за посиланням: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%222003-3980673-4625401%22%5D%7D>; «І.Г., М.К. і Р.Х. проти Словаччини» (I.G., M.K. and R.H. v. Slovakia), заява № 15966/04, доступно за посиланням: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%222003-4153303-4903272%22%5D%7D>.

23 Керівні принципи УВКБ ООН з міжнародного захисту: Переслідування за ознакою статі в контексті статті 1A(2) Конвенції 1952 року та/або протоколу 1967 року про статус біженців HCR/GIP/02/01 (далі — ґендерні керівні принципи УВКБ ООН № 1) у пункті 13.

24 Європейська база даних законодавства про надання притулку доступна за посиланням: www.asylumlawdatabase.eu/en/case-law/germany-adminstrative-court-trier-23-march-2011-5-k-118110tr#content.

Сексуальне домагання — це будь-яка форма небажаної словесної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, метою або наслідком якої є обмеження гідності особистості, зокрема у разі створення залякуючого, ворожого, зневажливого, принизливого або образливого ставлення (**стаття 40**).

Держави-учасниці мають можливість застосовувати або кримінальне законодавство, або інші санкції, коли мова заходить про сексуальні домагання. Щоб сексуальне домагання становило серйозну шкоду, воно повинно досягти порогу «серйозної шкоди». Оцінка залежатиме від конкретного випадку, але питання має розглядатися на тлі сексуальних домагань як форми насильства, що використовується для контролю над жінками. Сексуальні домагання часто є початковою формою жорстокого поводження, з яким стикаються жінки, і часто можуть загострюватися, призводячи до серйозних наслідків, включно зі смертю, якщо не забезпечується належний захист.

Злочини, вчинені в ім'я так званої «честі» (стаття 42): Хоча Стамбульська конвенція конкретно не визнає такі злочини кримінальним злочином, їх існування визнається як частина більш широкої заборони на будь-які спроби виправдати злочинну поведінку на підставі культури, звичаїв, релігії, традиції або так званої «честі». Це формулювання засноване на розумінні того, що це не нові злочини, а вже існуючі, такі як вбивство, ненавмисне вбивство, тілесні ушкодження тощо, а відмінність між ними полягає в умислі, що лежить у їхній основі. Стаття 42 гарантує, що злочини, вчинені в ім'я так званої «честі», включатимуть акти насильства, виправдані твердженнями про те, що постраждала особа порушила культурні, релігійні, соціальні або традиційні норми або звичаї належної поведінки.

Торгівля людьми конкретно не охоплюється Стамбульською конвенцією, оскільки вона є предметом окремого договору — Конвенції Ради Європи 2005 року про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 року.²⁵ Однак ідентифікація постраждалих від торгівлі людьми є важливою частиною процесу надання притулку, і багато жінок зазнали експлуатації та жорстокого поводження під час своєї подорожі або після прибуття в країну призначення, і цілком можуть мати відповідні побоювання щодо переслідування на цій підставі та/або *вислання*, яким порушується стаття 4 ЄКПЛ всупереч положенням про *невислання*. Порушення положень статті 4 (Заборона рабства й примусової праці) і статті 2 (Право на жит-

²⁵ Європейська конвенція про боротьбу з торгівлею людьми, 2005 рік, доступна за посиланням: www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/about-the-convention.

тя) ЄКПЛ було визнано у справі «*Ранцев проти Кіпру та Росії*» (*Rantsev v. Cyprus and Russia*).²⁶

Домашнє насильство — це всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які непропорційно впливають на жінок і, отже, мають чітко виражений гендерний характер. Цей термін охоплює насильство з боку інтимного партнера між нинішніми або колишніми подружжям або партнерами, а також насильство між поколіннями, наприклад, між батьками та їхніми дітьми. Домашнє насильство є однією з найбільш серйозних і широко поширених форм насильства стосовно жінок. Хоча може здатися, що термін «домашнє» обмежує його застосування діями, що відбуваються в домогосподарстві, визнається, що насильство часто відбувається між інтимними партнерами, парами, які зустрічаються і які не обов'язково живуть разом. Отже, спільне проживання постраждалої особи та кривдника не є обов'язковим, навіть коли мова йде про насильство між поколіннями. Визначення цієї формі насильства дається у статті 3b Стамбульської конвенції.

Домашнє насильство може бути причиною виїзду жінки з країни походження, або ж вона може зазнати його під час подорожі чи після прибуття в країну, яка її приймає, під час або після надання притулку. Звернення за притулком — це стресовий процес, який може збільшувати ризик домашнього насильства.

У визначному судовому рішенні у справі «*Опуз проти Туреччини*» (*Opuz v. Turkey*), 2009 р,²⁷ Суд визнав домашнє насильство гендерно зумовленим насильством та дискримінацією щодо жінок (статті 3, 8 (Право на недоторканність приватного життя) та 14 ЄКПЛ). З тих пір це рішення було винесено у більш ніж 25 інших справах, де Суд встановив, що дискримінаційна бездіяльність влади рівносильна потуранню домашньому насильству. У справі «*М.Г. проти Туреччини*» (*M.G. v. Turkey*), 2016 р,²⁸ той факт, що турецьке законодавство, яке стосується захисних мір, не поширювалося на неодружені пари, призвів до того, що Туреччина була визнана порушницею своїх позитивних зобов'язань щодо захисту постраждалих від домашнього насильства.

---

26 «*Ранцев проти Кіпру та Росії*» (*Rantsev v. Cyprus and Russia*), заява № 25965/04 (2010), доступна за посиланням: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96549>

27 «*Опуз проти Туреччини*» (*Opuz v. Turkey*), заява № 33401/02, (2009), доступно за посиланням: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92945>.

28 «*М.Г. проти Туреччини*» (*M.G. v. Turkey*), заява № 646/10, (2016), доступно французькою мовою за посиланням: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161521>.

Наслідки нездатності належним чином виявити ризик домашнього насильства та продовжити розслідування були чітко визначені Судом у справі «*Контрова проти Словаччини*» (Kontrova v. Slovakia). Чоловік заявниці неодноразово застосовував фізичне та психологічне насильство щодо неї. Коли подружжя прийшло разом, щоб відкликати її скаргу на побиття, органи влади заохотили та допомогли переформулювати скаргу на незначне правопорушення, щоб розслідування припинилося. Чоловік застрелив двох їхніх дітей.

Дискримінація як переслідування

Систематична дискримінація, якщо її наслідки досить серйозні, може бути прирівняна до переслідування за «сукупністю ознак». Наприклад, дискримінація, що призводить до нездатності заробляти на життя, права сповідувати або не сповідувати релігію, доступу до освіти та інших основних прав людини, може бути прирівняна до переслідування.²⁹

Дискримінація, що нав'язувана соціальними, політичними або релігійними нормами, може впливати на:

- ▶ сімейні та особисті закони та статус;
- ▶ дрес-код, в тому числі зачіску та макіяж;
- ▶ зайнятість і освіту;
- ▶ обмеження свободи пересування як всередині країни, так і за її межами;
- ▶ обмеження на певні види діяльності жінок, наприклад, спорт;
- ▶ обмеження доступу жінок до громадських місць.

---

²⁹ Див. також Керівні принципи УВКБ ООН щодо гендерної ідентичності № 1 і Довідник УВКБ ООН та Керівні принципи щодо процедур і критеріїв визначення статусу біженця відповідно до Конвенції 1951 року та Протоколу 1967 року до неї щодо статусу біженців (2019 р.) (далі — Довідник УВКБ ООН (2019 р.)), доступні за посиланням: www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html у пунктах 54–55.

Коли жінка протистоїть або прагне припинити дискримінацію політично або своїми діями, це може спричинити ризик серйозної фізичної чи іншої шкоди, пов'язаної з переслідуванням.

Якщо жінці загрожує серйозна шкода з боку недержавних суб'єктів, а держава, відповідно до політики або практики, не надає певних прав або не забезпечує захист від серйозних зловживань, вона повинна претендувати на міжнародний захист. У цьому контексті можна було б, наприклад, проаналізувати випадки домашнього насильства або жорстокого поводження через сексуальну орієнтацію.³⁰ Приклади того, як це було застосовано Судом, див. у справі «Талпіс проти Італії» (*Talpis v. Italy*), 2017 р.³¹, і «Балшан проти Румунії» (*Balşan v. Romania*), 2017 р.³², де Суд визнав, що ступінь необізнаності державних службовців з наявною правовою базою та її застосуванням, а також необізнаність жінок щодо їхніх прав призвели до «недостатності вжиття належних заходів для боротьби з домашнім насильством», і, в такий спосіб, встановив порушення статті 3 ЄКПЛ у поєднанні зі статтею 14.

Жінки, які тікають від судового переслідування або покарання

Закон сам собою може створювати умови для переслідування, особливо якщо він виходить з традиційних або культурних норм і практик, які не обов'язково відповідають стандартам прав людини. Це мало ймовірно, якщо закон не дотримується та/або не допускає заподіяння серйозної шкоди.³³ Відповідність закону загальноприйнятим стандартам прав людини слід оцінювати з посиланням на різні міжнародні документи, що стосуються прав людини, зокрема Загальну декларацію прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (МПГПП), Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (МПЕСКП), Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (КЛДЖ) і ЄКПЛ. Проте частіше дискримінаційним може бути не закон, а його застосування.

---

30 Керівні принципи УВКБ ООН з гендерних питань № 1, пункт 15.

31 «Талпіс проти Італії» (*Talpis v. Italy*), заява № 41237/14, доступно за посиланням: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171994>.

32 «Балшан проти Румунії» (*Balşan v. Romania*), заява № 49645/09, доступно за посиланням: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-173619>.

33 Керівні принципи УВКБ ООН з гендерних питань № 1, пункт 10.

Якщо покарання за недотримання чи порушення політики або закону непропорційно суворе та має ґендерний вимір, це буде рівносильно переслідуванню.³⁴

Як приклад, можна навести: жінка, яка рятується від переслідування за подружню зраду, де вона не отримає справедливого судового розгляду³⁵ або жінка-лесбійка, якій, ймовірно, буде винесено смертний вирок.³⁶

Стандарт захисту, який вимагається Стамбульською конвенцією

Захист і заяви про надання статусу біженки

Часто жінкам у клопотаннях про надання притулку відмовляють на тій підставі, що вони зможуть отримати «достатній» або «ефективний» захист від влади своєї країни. Стандарти захисту, що вимагаються Стамбульською конвенцією, можуть бути корисним путівником для оцінки того, чи є захист у країні походження «ефективним».

Розслідування правопорушень і судове переслідування за них:

Якщо форми ґендерно зумовленого насильства, визначені в Стамбульській конвенції, не криміналізовані в країні походження, жінкам зазвичай дуже важко отримати «ефективний» захист. Це пов'язано з тим, що не буде ані стримуючого чинника для запобігання вчиненню цих злочинів, ані захисту від кривдників після події. Там, де у державі є закон, що забороняє практику переслідування, він не буде «ефективним захистом» у міжнародному праві, якщо тільки він не застосовуватиметься ефективно.

---

34 Керівні принципи УВКБ ООН з ґендерних питань № 1. пункт 12.

35 Див. «Іслам (А.П.) проти державного секретаря Міністерства внутрішніх справ» (*Islam (A.P.) v. Secretary of State for the Home Department*); «Р. проти Імміграційного апеляційного трибуналу та ін., за відсутності Шах (А.П.)» (*R v. Immigration Appeal Tribunal and Another, Ex Parte Shah (A.P.)*), сесія 1998–1999 років, Сполучене Королівство: Палата лордів (судовий комітет), 25 березня 1999 року, доступно за посиланням: https://www.refworld.org/cases,GBR_HL,3dec8abe4.html.

36 Див. рішення Суду Європейського Союзу у справі «Міністр з питань імміграції в Азії проти X та Y (Minister voor Immigratie en Asiel v X and Y)» і «Z проти Міністра з питань імміграції в Азії» (*Z v Minister voor Immigratie en Asie*) C-199/12 по C-201/12, доступно за посиланням: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0199>.

Під час застосування стандартів, встановлених Стамбульською конвенцією, досудове розслідування та судовий розгляд, пов'язані з усіма формами насильства, повинні:

- ▶ здійснюватися без невинуватих затримок і ефективно, щоб забезпечити отримання життєво важливих доказів, збільшити кількість обвинувальних вироків і покласти край безкарності правопорушників (стаття 49);
- ▶ зобов'язувати правоохоронні органи оперативно і в належний спосіб реагувати на акт насильства, в тому числі за допомогою превентивних оперативних заходів і збору доказів (стаття 50);
- ▶ здійснювати оцінку ризиків та управління нею з метою убезпечення постраждалої особи (стаття 51);
- ▶ запроваджувати термінові заборонні приписи, обмежувальні заходи та обмежувальні приписи (статті 52 і 53);
- ▶ дозволити розгляди на основі *ex officio* та *ex parte* та вимагати від держав-учасниць забезпечити, щоб розслідування різних форм насильства, охоплених Конвенцією, та судове переслідування у зв'язку з ними, не залежали повністю від повідомлення постраждалої особи, і щоб розгляд міг тривати, навіть якщо постраждала особа відкликає свою скаргу (стаття 55);
- ▶ забезпечувати належні додаткові заходи захисту, такі як захист приватного життя та іміджу постраждалої особи, надання окремих кімнат очікування та надання постраждалим можливості давати свідчення без присутності ймовірного кривдника (стаття 56);
- ▶ забезпечувати право на юридичну допомогу та безоплатну правову допомогу для постраждалих на умовах, передбачених їхнім внутрішнім законодавством (стаття 57).

Коли докази, що стосуються минулого сексуального життя і поведінки постраждалої особи, приймаються як виправдання актів насильства стосовно жінок та домашнього насильства, це може призвести до часткового або навіть повного виправдання кривдника, що може призводити до відсутності захисту. Стамбульська конвенція дозволяє приймати такі докази тільки в тому випадку, якщо вони є релевантними й необхідними (стаття 54). Залежно від соціальних установок в країні походження це може бути особливо актуально для заяв про надання притулку.

Приклади справ у Європейському суді з прав людини, де відсутність захисту у випадках насильства стосовно жінок та домашнього насильства призвела до серйозної шкоди або смерті:

«М.К. проти Болгарії» (*M.C. v. Bulgaria*), 2003 р., відсутність розслідування і переслідування в судовому порядку осіб, які вчинили неконсенсуальні сексуальні дії за відсутності фізичного опору;

«Опуз проти Туреччини» (*Opuz v. Turkey*), 2009 р., суд вперше постановив, що нездатність захистити жінок від домашнього насильства внаслідок загальної та судової пасивності створює сприятливу для домашнього насильства атмосферу, і є дискримінаційною. Суд далі постановив, що існує вимога щодо розслідування і захисту від домашнього насильства за обставин, коли постраждала особа відкликала скаргу;

«Єремія та інші проти Молдови» (*Eremia and others v. Moldova*), 2013 р., відсутність захисту від насильницької та образливої поведінки чоловіка й батька, співробітника поліції;

«Б.В. проти Бельгії» (*B.V. v. Belgium*), 2017 р., відсутність ефективного розслідування зґвалтування та непристойних дій;

«Талпіс проти Італії» (*Talpis v. Italy*), 2017 р., бездіяльність влади, що була рівносильна дискримінації щодо жінок і призвела до недооцінки насильства, а отже, по суті, до його схвалення;

«Бельшан проти Румунії» (*Bălșan v. Romania*) 2017 р., попри неодноразові скарги, органи влади не змогли захистити жінку від домашнього насильства. Невжиття органами влади необхідних заходів, позбавило відповідну державу систему досягнути мети та бути ефективними, і було несумісне з міжнародними стандартами щодо протидії насильству стосовно жінок і дискримінації;

«Володіна проти Росії» (*Volodina v. Russia*), 2019 р., домашнє насильство не визнавалося в російському законодавстві, і не існувало такого поняття, як заборонні або обмежувальні приписи. Це ясно продемонструвало небажання визнавати серйозність проблеми домашнього насильства та його дискримінаційний вплив на жінок;

«Е.Б. проти Румунії» (*E.B. v. Romania*), 2019 р., відсутність ефективного розслідування зґвалтування, відсутність підходу, що враховує контекст зґвалтування, нездатність дотримання контекстно-залежного підходу для врахування незначної інтелектуальної неповноцінності потерпілої, і надмірний акцент на неможливості чинити опір нападникові.

Захист і підтримка

Якщо жінки не можуть отримати соціальну та/або юридичну підтримку й допомогу в країні походження, вони можуть бути нездатними залишити свого кривдника, повідомити про ризики або злочини проти них або домогтися судового переслідування. Якщо посоромлення постраждалої особи або гендерна нерівність призводять до того, що жінкам не вірять, будь-які закони або захисні заходи навряд чи будуть застосовуватися ефективно.

Визнаючи ці бар'єри у доступі жінок до правосуддя, Стамбульська конвенція вимагає від держав вжиття заходів щодо покращення доступу жінок до правосуддя. До них належать доступ до інформації, надання загальних і спеціалізованих допоміжних послуг, достатня кількість притулків для жінок, телефонна лінія допомоги та центри допомоги в кризових ситуаціях, пов'язаних зі зґвалтуванням або сексуальним насильством (статті 19–25 Стамбульської конвенції).

З цього не обов'язково випливає, що у випадках, коли зазначені заходи не застосовуються в країні походження, існуватиме або «реальний ризик серйозної шкоди», або «відсутність захисту», як питання законодавства щодо біженців. Однак вони є хорошими індикаторами обставин, за яких жінки на практиці не можуть отримати належний або ефективний захист від ризику насильства.

Жінки та внутрішнє переміщення

Оскільки жінки часто побоюються переслідувань з боку «недержавних агентів» або окремих представників держави, їх заяви часто відхиляються на тій підставі, що вони могли б повернутися у свою рідну країну й жити подалі від місця, де вони бояться заподіяння серйозної шкоди. Щоб такий варіант був життєздатним, не повинно бути ризику переслідування або завдання серйозної шкоди у цьому районі ні з боку первісного переслідувача, ні з боку інших осіб, переселення повинно бути безпечним і легально доступним, а заявниця повинна мати можливість вести відносно нормальне життя, не стикаючись з надмірними труднощами.³⁷

Перед жінками можуть поставати значні перешкоди, що впливають на їхню здатність подорожувати в інші райони країни походження і залишатися там, не стикаючись з труднощами, небезпекою або неможливістю бути зі своїми сім'ями. Це можуть бути фінансові, логістичні, соціальні, культурні та інші перешкоди. Дискримінація та патріархальні відносини

---

37 Керівні принципи УВКБ ООН з міжнародного захисту № 4: «Альтернатива внутрішній втечі або переселенню» у контексті статті 1А(2) Конвенції про статус біженців від 1951 року та/або Протоколу 1967 року про статус біженців.

також можуть спричинити ризик того, що жінки будуть знайдені їхніми переслідувачами, або до насильницького возз'єднання з сім'єю.

Жінки також можуть мати цілком реальні труднощі з облаштуванням на місці переселення. Наприклад, у деяких країнах самотнім жінкам важко орендувати нерухомість, тому що вони вважаються повіями або через фінансові бар'єри, як, наприклад, вимога сплатити орендну плату за рік наперед. Жінки можуть відчувати особливі труднощі з доступом до працевлаштування. Жінки, яким недоступне житло та засоби до існування, стають особливо вразливими до експлуатації та «сексу заради виживання». Вони можуть зазнавати дискримінації й тисків на низькому рівні в місці переселення. Всі ці фактори повинні розглядатись сукупно, перш ніж можна буде прийняти рішення про те, що внутрішнє переміщення є життєздатним варіантом.

Стаття 60, пункт 2.

Тлумачення підстав для застосування Женевської конвенції про статус біженців з урахуванням ґендерних аспектів

Пунктом 2 статті 60 Стамбульської конвенції передбачено, щоб держави мають забезпечувати тлумачення кожної з підстав Женевської конвенції про статус біженців з урахуванням ґендерного фактора. Забезпечення тлумачення з урахуванням ґендерного фактора передбачає визнання й розуміння того, як ґендер може впливати на причини, що лежать в основі типу переслідування або заподіяної шкоди.

Жінка може зазнати переслідувань:

- ▶ **як** жінка (наприклад, зґвалтована), але з причин, не пов'язаних з її статтю (наприклад, членство в політичній партії);
- ▶ не переслідуватися у спосіб, характерний для її жіночої ідентичності (наприклад, побиття), а **через** її стать (наприклад, за носіння паранджі);
- ▶ **як і тому**, що вона є жінкою (наприклад, каліцтво жіночих геніталій).³⁸

---

38 Приклади, взяті з Ґендерних рекомендацій щодо розгляду заяв про надання придулку у Великобританії, Юридична група жінок-біженців, липень 1998 р., доступні за посиланням: www.ilpa.org.uk/resources.php/4112/gender-guidelines-for-the-determination-of-asylum-claims-in-the-uk.

Підстави для переслідування можуть бути **фактичними** або **приписаними**. Це означає, що жінці не обов'язково відповідати певним характеристикам або мати певні переконання. Достатньо, якщо вони сприймаються або приписуються їй іншими особами або є характеристиками чи переконанням переслідувача.

Досвід переслідування часто також залежить від раси, сімейного стану, віку, сексуальної орієнтації, історії сексуальних зв'язків та інших культурних і соціальних факторів. Усе це впливатиме на те, як жінки висуватимуть свої вимоги, і як до них ставитимуться в рідній країні.

Основні відомості: Нідерланди

21 листопада 2018 року Державна рада Нідерландів³⁹ встановила, що якщо афганську жінку із західним способом життя попросити адаптуватися до норм і цінностей, які застосовуються в країні походження, щоб уникнути переслідування, або така жінка не може адаптуватися, постійно змінюючи або приховуючи ці характеристики, вона може піддатися ризику переслідування в Афганістані. Хоча «західний спосіб життя» не є релігійним чи політичним переконанням, «західна поведінка» може бути проявом релігійних чи політичних переконань (або їх відсутності).

Політичні переконання

Переслідування на підставі політичних переконань може включати переслідування на підставі поглядів щодо ґендерних ролей. Деякі жінки можуть зазнавати переслідувань, наприклад, за те, що вони не відповідають суспільним ролям і нормам прийнятної поведінки та виступають проти традиційних ґендерних ролей. Участь жінок у політичній діяльності та спротиві може проявлятися багатьма різними способами, в тому числі відмінними, ніж у чоловіків. Наприклад:

- ▶ жінки можуть бути політичними, членками політичних партій, активістками, мерками, депутатками місцевих рад або членками інших місцевих або національних політичних або політизованих груп, об'єднань чи рухів;
- ▶ вони можуть відвідувати конференції, збори, мітинги, демонстрації, протести;
- ▶ вони можуть писати статті, книги, виступати на радіо, телебаченні, YouTube, Twitter, Instagram або інших каналах інтернету чи соціальних мереж;

---

39 Див. за посиланням: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RVS:2018:3735>.

- ▶ жінки можуть переховувати людей, передавати повідомлення або надавати громадські послуги, продукти харчування, одяг і медичну допомогу;
- ▶ сімейні стосунки можуть використовуватися для тиску на політичних активістів-чоловіків;
- ▶ невідповідність моральним, етичним та соціальним «стандартам» або поведінка можуть призвести до того, що жінки зазнають жорстокого або нелюдського поводження. Наприклад, їхнє ставлення до носіння або відмови носити певний одяг, макіяж або зачіски, чи ставлення до розлучення, стосунків, сексуальної активності або поведінки, або вираження ґендерної ідентичності;
- ▶ відмову підкорятися дискримінаційним законам або дотримуватися встановлених правил поведінки слід належним чином розглядати як політичну поведінку, але часто вони розглядаються як «особисті» питання вибору.

Раса або національність

Що стосується переслідувань за ознакою раси або національності, то жінки можуть стикатися з певними видами переслідувань, які особливо впливають на них. За деяких обставин дискримінаційна відмова у громадянстві може спричинити переслідування. Наприклад:

- ▶ сексуальне насильство та контроль над репродуктивною функцією у випадках расових та етнічних «чисток»;
- ▶ позбавлення жінки громадянства у разі укладення шлюбу з іноземним громадянином;
- ▶ неможливість жінки передати своє громадянство дитині;⁴⁰
- ▶ жінки, які перебувають у змішаних расових або етнічних шлюбах, можуть зазнавати шкоди внаслідок расизму з боку власної сім'ї, родичів чоловіка або суспільства загалом.

---

⁴⁰ Додаткову інформацію про свавільне позбавлення громадянства можна знайти в інформаційному бюлетені Суду за посиланням: www.echr.coe.int/Documents/FS_Citizenship_Deprivation_ENG.pdf і в документі, підготовленому Верховним комісаром ООН у справах біженців (УВКБ ООН), «Статус біженця: свавільне позбавлення громадянства і відсутність громадянства в контексті статті 1A(2) Конвенції 1951 року та Протоколу до неї 1967 року про статус біженців», жовтень 2014 року, PPLA/2014/01, доступному за посиланням: www.refworld.org/docid/543525834.html.

Релігія

Що стосується переслідування за ознакою релігії, то жінки можуть зазнавати переслідувань за недотримання релігійних норм і звичаїв прийнятної поведінки. Особливо це стосується злочинів, скоєних в ім'я так званої «честі», від яких непропорційно часто страждають жінки. Важливо враховувати збіг релігійних і політичних переслідувань, оскільки нонконформізм жінки може розглядатися як прояв «політичної» поведінки.

Жінка також може помилково вважатися такою, що дотримується тих самих релігійних переконань або поглядів, що й члени її сім'ї. Наприклад:

- ▶ вчинення або підозра у вчиненні перелюбу;
- ▶ бути матір'ю, тіткою, сестрою, дружиною, партнером або дитиною релігійного проповідника, активіста, екстреміста або терориста;
- ▶ укладення шлюбу поза релігією або відмова від шлюбу в рамках релігії;
- ▶ бути лесбійкою, трансгендеркою або бісексуалкою, якщо це вважається таким, що суперечить релігії;
- ▶ не бути «скромною»;
- ▶ носити паранджу або не носити її.

Особлива соціальна група

Переслідування за ознакою належності до певної соціальної групи дедалі частіше висувається в заявах, пов'язаних з гендерною проблематикою, і поступово набуває міжнародної підтримки. Деякі жінки можуть належати до певної соціальної групи в країні походження на тій підставі, що вони мають спільну вроджену, незмінну або іншу фундаментальну характеристику, окрім загального досвіду уникання переслідувань. Щонайменше, має бути певний рівень дискримінації стосовно жінок або відповідної характеристики, яка може охоплювати стать, або стосовно забезпечення захисту, як наслідок. Прикладом можуть бути:

- ▶ жінки, які рятуються від каліцтва геніталій, примусових шлюбів, серйозного домашнього насильства;
- ▶ жінки, які відмовляються відповідати очікуваній соціальній ролі;
- ▶ жінки, які залишаються самотніми, іноді сприймаються як лесбійки і, внаслідок цього, можуть зазнавати шкоди;
- ▶ жінки, у яких немає дітей, багатодітні, діти з інвалідністю або діти певної статі;

- ▶ жінки, які прагнуть отримати доступ до дітей після розриву шлюбу або стосунків;
- ▶ лесбійки, бісексуальні або трансгендерні жінки також можуть стикатися з особливими формами переслідування та ґендерно зумовленого насильства, і, зазвичай, вважаються особливою соціальною групою, хоча вони також можуть зазнавати ризику з інших причин, передбачених конвенцією.⁴¹

Основні відомості: Сполучене Королівство

Палата лордів, «*Шах та Іслам проти державного секретаря Міністерства внутрішніх справ*» (*Shah and Islam v. Secretary of State for the Home Department*)

Цим рішенням було вперше визнано, що жінки можуть складати особливу соціальну групу в деяких країнах виключно за ґендерною ознакою. У тих випадках, коли уряд проводить дискримінаційну політику або не бажає припиняти дискримінацію стосовно жінок у суспільстві, жінки можуть становити особливу соціальну групу в цій країні.⁴²

Стаття 60, пункт 3.

Послуги прийому та підтримки, що враховують ґендерні аспекти, процедури надання притулку та ґендерні керівні принципи

Подорож до Європи та через неї може стати причиною особливої вразливості до насильства. Положення пункту 3 статті 60 розроблені, щоб знизити ризик подальшого насильства для жінок і дівчат, підтримати їх протягом усього процесу розгляду справи про надання притулку та забезпечити досягнення справедливого й чесного результату. Для цього прикордонники,

---

41 Див. «Міністр з питань імміграції в Азії проти X та Y (*Minister voor Immigratie en Asiel v X and Y*)» і «Z проти Міністра з питань імміграції в Азії» (*Z v Minister voor Immigratie en Asiel*) C-199/12 по C-201/12, доступне за посиланням: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0199>

42 A73 476 695, доступне за посиланням: www.justice.gov/sites/default/files/eoir/legacy/2014/07/25/3278.pdf

співробітники імміграційної служби, поліції, соціальні працівники та інші особи, відповідальні за надання притулку жінкам та дівчатам, повинні бути належним чином навчені розпізнавати ґендерні аспекти потреб жінок у захисті та їхніх заяв про надання притулку та проводити відповідну політику. Розробка стандартизованих операційних процедур і ґендерних керівних принципів є хорошим способом досягнення цієї мети. Тому положення пункту 3 статті 60 мають розширювати можливості жінок і дівчат щодо доступу до системи притулку та захисту, пошуку та отримання адекватної підтримки й захисту від ґендерно зумовленого насильства та, зрештою, покращити їхній доступ до правосуддя.⁴³

Приймальні пункти та перевірка

Пункт 3 статті 60 вимагає від держав розробити ґендерночутливі процедури прийому, які враховують відмінності між жінками й чоловіками з точки зору досвіду й конкретних потреб у захисті, щоб забезпечити їхнє право на безпеку під час розгляду стандартів поведіння з особами, які шукають притулку.

Процедури прийому не лише охоплюють первинну перевірку заявників, але й надають хорошу можливість виявити особливо вразливих осіб, включно з жінками й дівчатами, які зазнали ґендерно зумовленого насильства і пов'язаних із ним травм у країнах походження або під час подорожі, а отже, потребують вищого рівня підтримки та захисту. Одним із способів досягнення цієї мети може бути проведення регулярних медичних оглядів, з урахуванням ґендерних факторів, які дозволяли б жінкам розповідати про травматичний досвід.⁴⁴

Численні жінки й дівчата зазнали й зазнають серйозних форм насильства у місцях розміщення, прийому та утримання по всій Європі, а ґендерночутливі заходи для вирішення цієї проблеми часто відсутні.⁴⁵ Як показали візити на місця Спеціального представника Генерального секретаря Ради Європи з

---

43 У державах-членах ЄС слід також враховувати Директиву про прийом: Директива 2013/33/ЄУ Європейського парламенту і Ради від 26 червня 2013 року, що встановлює стандарти прийому заявників на отримання міжнародного захисту, доступна за посиланням: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0033>

44 Базовий оцінювальний звіт GREVIO, Фінляндія, стор. 58, доступний за посиланням: <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>

45 Інформаційний бюлетень Ради Європи *про захист прав жінок і дівчат з числа мігрантів, біженців та шукачів притулку (2019 р.)*, доступний за посиланням: <https://rm.coe.int/prems-089319-gbr-2573-protecting-the-rights-of-migrant-refugee-and-asy/168096608a>.

міграції та біженців⁴⁶ і оцінки ситуації в країнах з боку GREVIO,⁴⁷ ризик жорстокого поводження в деяких установах настільки високий, що жінки-біженки вживають запобіжних заходів, наприклад, не залишають свої намети вночі.⁴⁸ В ході базової оцінки Швеції GREVIO виявила, що спільне прийняття або розміщення призвели до (сексуальних) домагань стосовно жінок і дівчат, а також до прояву симптомів небезпечного ґендерно зумовленого насильства, причому з 2015 року трьох жінок було вбито.⁴⁹ Повідомлялося також про випадки сексуального насильства, скоєного охоронцями в центрах прийому біженців або транзитних центрах, як за межами Європейської території, так і всередині неї.⁵⁰ Крім того, там, де відсутні правила доступу в установи, вільний доступ у поєднанні з великою кількістю мешканців і суворими умовами, може спричинювати для жінок і дівчат ризик жорстокого поводження.⁵¹

У такий спосіб надання належних послуг прийому та підтримки має сприяти запобіганню насильства стосовно жінок, розширенню можливостей жінок пред'являти свої вимоги щодо захисту й оберігати від ризику *вислання* (див. розділ, присвячений статті 61: *Невислання*). Відповідно до Стамбульської конвенції, Резолюція ПАРЄ 2159 (2017 р.) «Захист жінок і дівчат-біженок від ґендерно зумовленого насильства» вимагає вжиття заходів у центрах прийому та інших установах, таких як присутність підготовлених жінок-соціальних працівників, перекладачів, поліцейських і охоронців, наявність окремих приміщень із замками для одиноких чоловіків і жінок, окремі, добре освітлені туалети, належне освітлення і створення безпечних місць у кожному транзитному та приймальному центрі.

---

46 Звіти за країнами, доступні за посиланням: www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migration-refugees/country-reports.

47 Доступно за посиланням: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/country-monitoring-work.

48 Див., наприклад, звіт місії зі встановлення фактів посла Томаша Бочека, Спеціального представника Генерального секретаря з питань міграції та біженців, у Боснії та Герцеговині та Хорватії, 24–27 липня та 26–30 листопада 2018 року, стор. 12.

49 Базовий оцінювальний звіт GREVIO щодо Швеції на стор. 59, доступний за посиланням: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/sweden>.

50 Див. «Біженки стикаються з фізичним насильством, експлуатацією та сексуальними домаганнями під час подорожі Європою» (2016 р.), Amnesty International, за посиланням: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/01/female-refugees-face-physical-assault-exploitation-and-sexual-harassment-on-their-journey-through-europe/>.

51 Див., наприклад, базовий оцінювальний звіт GREVIO за Швецією та звіт місії зі встановлення фактів посла Томаша Бочека, Спеціального представника Генерального секретаря з питань міграції та біженців, у Боснії та Герцеговині та Хорватії, 24–27 липня та 26–30 листопада 2018 року.

Інформація та консультування

Важливо забезпечити, щоб жінки та дівчатка знали про свої права, розуміли процес і знали, як шукати й отримувати допоміжну інформацію та поради зрозумілою їм мовою (стаття 19). Слід також надати інформацію про наявність механізмів подання скарг і повідомлень. У деяких культурах жінкам і дівчатам особливо важко говорити про ґендерно зумовлене насильство, і вони можуть не мати або не знати слів для опису жорстокого поводження, якого зазнали. Тому інформація, що надається стосовно сексуального та ґендерно зумовленого насильства, повинна передаватися мовою, що враховує культурні особливості та ґендерні аспекти. Деякі жінки та дівчата можуть бути неписьменними та потребуватимуть передачі інформації в усній формі.

Високоякісна юридична консультація, що фінансується за рахунок безоплатної правової допомоги там, де це необхідно і доречно, може значно посприяти спроби можності жінок належним чином подавати свої заяви про надання притулку.

Доступ до правосуддя для жінок та дівчат у прийомних закладах

Якщо ґендерно зумовлене насильство або інші зловживання відбуваються в установах прийому або розміщення, включно з тими, які перебувають під управлінням приватних постачальників послуг, жінки й дівчата повинні мати можливість вимагати відшкодування збитків. Одним із прикладів того, як цього можна досягти, є табір «Іслахіє 2» в Туреччині, де були створені жіночі комітети.⁵² Це відіграло важливу роль у доведенні до відома влади інформації про потреби й проблеми жінок.

Для забезпечення достатнього захисту жінок та дівчат від ґендерно зумовленого насильства повинні існувати механізми, які б дозволяли повідомляти про проблеми безпеки та занепокоєння мешканців та брати їх до уваги. Слід розробити офіційні домовленості щодо втручання та захисту. Номери екстрених служб повинні бути добре помітними в місці, де є телефон. За потреби слід вживати заходів для забезпечення доступу біженок та осіб, які шукають притулку, до прихистків для жінок, які постраждали від ґендерно зумовленого насильства.

Якщо центри прийому або розміщення жінок і дівчат, які шукають притулку, розташовані в сільських або віддалених районах, слід також передбачити

---

52 Звіт місії зі встановлення фактів посла Томаша Бочека, Спеціального представника Генерального секретаря з питань міграції та біженців, до Туреччини, 30 травня - 04 червня 2016 р., доступний за посиланням: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680699e93.

можливість регулярних візитів виїзних судів або співробітників судових органів і адвокатів, з метою забезпечення розслідування випадків сексуального насильства та притягнення винних до кримінальної відповідальності.⁵³ Є свідчення того, що наявність таких судів призвела до збільшення кількості повідомлень про сексуальне та ґендерно зумовлене насильство, збільшення кількості обвинувальних вироків та підвищення обізнаності громадськості про правову систему.⁵⁴ Це особливо важливо з огляду на вразливість жінок і дівчат у транзитних і приймальних установах і таборах та відсутність доступу до звичайного державного захисту.

Послуги прийому та підтримки, що враховують ґендерні аспекти

Пункт 3 статті 60 вимагає, щоб служби підтримки шукачів притулку надавали допомогу з урахуванням ґендерних аспектів і враховували особливі потреби жінок. Це могло б охоплювати такі заходи, як надання додаткових психосоціальних і кризових консультацій, а також надання медичної допомоги особам, які пережили травму, оскільки багато жінок, які шукають притулку, зазнали сексуального або інших форм насильства. Служби підтримки також повинні бути націлені на розширення прав і можливостей жінок і повинні давати їм змогу активно перебудовувати своє життя за допомогою таких послуг, як освіта та професійна підготовка.

Жінки (або, можливо, їхні чоловіки) можуть відмовлятися від медичної консультації лікарів-чоловіків, особливо гінекологів, або їм важко висловлювати свої думки у спілкуванні з перекладачем-чоловіком. За відсутності жінок-фахівців доступ до медичного обслуговування для жінок-біженців і мігрантів може бути ускладненим.⁵⁵

---

53. Методичні рекомендації: Схема оцінки доступу до правосуддя, включно зі специфічними проблемами, з якими стикаються жінки, Рада Європи та організація «ООН-Жінки», доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/168069cf4e>, Resolution and 2159 (2017).

54. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Універсальна схема сприяння доступу до правосуддя жертв сексуального та ґендерно зумовленого насильства та осіб, які пережили таке насильство, доступна за посиланням: <https://cms.emergency.unhcr.org/documents/11982/51689/UNHCR%2C+Sexual+and+Gender-Based+Violence+against+Refugee+s%2C+Retu+mees+and+Internally+Displaced+Persons.+Guidelines+for+Prevention+and+Respo+nse%2C+2003/9591f62d-4f6a-4faf-8c03-df0d6bacf871>.

55. Див. звіт місії зі встановлення фактів посла Томаша Бочека, Спеціального представника Генерального секретаря з питань міграції та біженців, у Боснії та Герцеговині та Хорватії, 24–27 липня та 26–30 листопада 2018 року.

Окрім забезпечення умов для виявлення та лікування, наявність травми має важливий вплив на те, як слід поводитися з жінками в процесі розгляду справи про надання притулку, включно з проведенням з ними опитування та перевіркою їхніх свідчень.⁵⁶ Біженки, які страждають від посттравматичного стресового розладу та дисоціативних симптомів, включно з травмуючими спогадами, можуть потребувати особливої турботи та уваги. Необхідно розробити клінічні протоколи, які дають змогу тим, хто працює з жінками-біженками, надавати їм підтримку.⁵⁷

Надати жінкам можливість отримання належного й достатнього доступу до медичного обслуговування та консультування, щоб вони могли відновитися після ґендерно зумовленого насильства й могли в належний спосіб висунути свої вимоги щодо захисту:

- ▶ у цих установах всім потерпілим від ґендерно зумовленого насильства повинні надаватися консультації, психологічна підтримка й медичне обслуговування, в тому числі з питань сексуального і репродуктивного здоров'я, а також спеціальний догляд за постраждалими від зґвалтування;
- ▶ всі жінки та дівчата з числа біженців та шукачів притулку повинні мати такий самий доступ до недорогих і належних медичних послуг, як і населення загалом;
- ▶ слід переконатися, що дівчата вільні приймати рішення самостійно, що їхня добровільна та поінформована згода завжди отримана, і що вони не потребують дозволу чоловіка, батька, опікуна або адміністрації лікарні для доступу до послуг у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я.

Процедури надання притулку, що враховують ґендерні аспекти

ґендерно зумовлене насильство часто глибоко вкорінене в соціальних і культурних структурах, нормах і цінностях, які керують суспільством, і нерідко увічнюється культурною заперечення й замовчування. Це може викликати

---

56 Хорошу добірку ресурсів з найкращих практик роботи з жертвами катувань і травм можна знайти за посиланням: <http://www.helenbamber.org/publications/>

57 Див. «Протокол для лікування дисоціативних симптомів у біженців», Чесселл та ін., (2019 р) *The Cognitive Behaviour Therapist* (2019) том 12 e27, доступний за посиланням: www.cambridge.org/core/journals/the-cognitive-behaviour-therapist/article/protocol-for-managing-dissociative-symptoms-in-refugee-populations/1B09AB58101DF7AD547C6B72AFD5D16F/share/9c4f244dae3d8980094ec3d03fb961d2422cf5ae.

особливі труднощі для жінок, які шукають притулку, під час подання й пояснення своїх заяв у системі надання притулку. Нижче розглядаються процедури, які допомагають жінкам розкрити й пояснити свої страхи перед ґендерно зумовленим насильством, мінімізуючи при цьому наслідки вторинної віктимізації. Метою має бути забезпечення того, щоб жінки могли у повному обсязі скористатися своїм правом на захист, а не залежали від чоловіка, партнера або родича чоловічої статі з точки зору безпеки, захищеності й статусу.

У багатьох громадах зґвалтування та сексуальне насильство або жорстоке поводження несуть з собою стигму та сором. Це може стати серйозною перешкодою для розкриття причини страху переслідування.

Там, де до жінок ставляться просто як до частини «сімейної групи» або як до залежних від заяви члена сім'ї чоловічої статі (наприклад, чоловіка, брата), можливість дослідити їхні страхи втрачається, а індивідуальні підстави для звернення за захистом можуть бути упущені.

Опитування

Першочергова увага повинна приділятися забезпеченню жінкам можливості проходити опитування окремо від сім'ї (як під час перевірки, так і під час розгляду будь-якої заяви по суті). Деякі жінки, які зазнали та/або побоюються ґендерно зумовленого насильства, можуть не розкриватися перед членами сім'ї, включно з маленькими дітьми.

У контексті ґендерночутливих процедур також важливо забезпечити:

- ▶ можливість для заявниці висловити побажання щодо статі свого інтерв'юера та перекладача, і щоб це побажання було враховане;
- ▶ дотримання конфіденційності інформації, зібраної в ході опитування;
- ▶ надання перерв, якщо це необхідно;
- ▶ ця форма піклування потрібна для того, щоб уникнути вторинної віктимізації або повторної травматизації жінки;
- ▶ достатньо часу, щоб дати заявниці можливість побудувати довірливі відносини, які дозволять їй розкрити всі обставини своєї скарги. Дуже часто прискорені процедури є перешкодою для розкриття інформації;
- ▶ співбесіди проводяться з урахуванням ґендерних і культурних особливостей, їх проводить інтерв'юер, а за потреби йому допомагає підготовлений і кваліфікований перекладач.

Несвоєчасне розкриття інформації, що стосується справи

Загальноприйнятою практикою серед осіб, які приймають рішення про надання притулку, та судів є ставлення до фактів, розкритих на пізнішій стадії процесу надання притулку, як до таких, що не заслуговують довіри. Це негативно позначається на жінках, які часто спочатку не можуть розкрити характер та/або ступінь заподіяної їм ґендерно зумовленої шкоди. Це може бути пов'язано з:

- ▶ інтимним характером багатьох видів ґендерно зумовленого насильства стосовно жінок (зокрема, зґвалтувань та сексуальних посягань);
- ▶ страхом перед наслідками такого розкриття (наприклад, чоловік може відректися від них, це може вплинути на шанси сестри вийти заміж);
- ▶ засвоєним почуттям сорому й стигми;
- ▶ страхом перед співробітником, який проводить опитування, або його діями, особливо якщо цей співробітник є представником сил безпеки або поліції;
- ▶ наслідками посттравматичного стресового розладу або іншого психічного розладу (див. вище);
- ▶ втомою або травмою внаслідок подорожі, складних і небезпечних умов розміщення та прийому.

Щойно жінка усвідомить себе в безпеці та/або встановить довірчі відносини з адвокатом, соціальним працівником, консультантом, неурядовою організацією або іншим радником, вона може відчувати можливість розкритися. Пізніше розкриття інформації не повинно автоматично розглядатися як показник того, що особі бракує довіри.

Невідкладні або прискорені процедури

Через складний характер ґендерно зумовлених позовів і труднощів, з якими стикаються жінки під час розкриття й належного подання своїх скарг, вони часто за своєю суттю не підходять для застосування невідкладних або прискорених процедур. Існує реальна небезпека того, що жінкам, які проходять такі процедури, буде відмовлено в захисті. У випадках, коли ознаки травми або сексуального чи ґендерно зумовленого насильства очевидні, навіть якщо вони не розкриваються безпосередньо, жінки повинні

бути відсторонені від невідкладних та/або прискорених процедур, і спрямовані до служб підтримки або консультування, щоб гарантувати, що брак часу не завадить розкриттю обставин (додаткову інформацію див. нижче в розділі «невисланя»).

Додаткові гендерночутливі процедури, рекомендовані ПАРЄ

Щодо загального управління випадками гендерно зумовленого насильства та політики щодо біженців, ПАРЄ у своїй Резолюції 2159 (2017 р.) про захист жінок та дівчат-біженок від гендерно зумовленого насильства рекомендувала державам брати участь у програмах переселення та фінансувати конкретну допомогу та програми гуманітарного переселення для жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, або підтримати возз'єднання сімей.

Основні відомості: Земля Баден-Вюртемберг, Німеччина

Проєкт «Спеціальна квота» в Землі Баден-Вюртемберг надає підтримку та допомогу 1100 біженкам, які постраждали від насильства. Він був спрямований на евакуацію жінок і дітей, які побували в руках ІДІЛ, зазнали травмуючого насильства і втратили своїх родичів чоловічої статі внаслідок геноциду. Серед цих жінок багато езидок. Однак програма корисна також християнкам і мусульманкам.

До розміщення одержувачок допомоги, соціальної підтримки та надання психологічної допомоги залучено 21 місто Землі.⁵⁸

Гендерні керівні принципи

Керівні принципи є важливим орієнтиром для відповідних суб'єктів у розумінні того, як застосовувати гендерночутливий підхід до потреб захисту жінок і дівчат, які шукають притулку, зазнали або ризикують зазнати гендерно зумовленого насильства як у державі, що їх приймає, так і в разі їх висланя.

Важливо, щоб весь процес надання притулку, починаючи з прибуття на кордон і закінчуючи наданням захисту або *висланням*, проходив з ура-

---

58 Виступ доктора Майкла Блюма (керівник проєкту «Спеціальна квота», Державне Міністерство Баден-Вюртемберга) в Комітеті з громадянства та імміграції, доступний за посиланням: <https://open-parliament.ca/committees/immigration/42-1/39/dr-michael-blume-1/only/>.

хуванням гендерних аспектів. Гендерні керівні принципи повинні охоплювати:

- ▶ гендерночутливі процедури прийому;
- ▶ виявлення особливих вразливостей, включно з постраждалими та особами, які зазнають ризику гендерно зумовленого насильства, наприклад, за допомогою медичних або інших форм перевірки;
- ▶ надання можливості співробітникам імміграційної та прикордонної служб, включно з персоналом приймальних пунктів та особами, які приймають рішення, розпізнавати травму й наслідки травми;
- ▶ захисні засоби та вказівники для додаткової підтримки, якщо це необхідно;
- ▶ відповідні національні й міжнародні стандарти захисту жінок і дівчат і визначення їхніх вимог;
- ▶ аналіз Женевської конвенції про статус біженців з урахуванням гендерного фактору, включно з гендерно зумовленими формами переслідування, гендерночутливою інтерпретацією підстав переслідування та гендерноспецифічними вимогами захисту;
- ▶ процес опитування та запити щодо гендерноспецифічних інтерв'юєрів і перекладачів, а також потребу в якісному усному перекладі;
- ▶ вплив гендеру на можливість заявлення та подання заяви;
- ▶ оцінку достовірності заяви з точки зору гендеру;
- ▶ підвищення обізнаності та сприйнятливості до культурних і релігійних особливостей або особистих факторів;
- ▶ запобігання гендерно зумовленому насильству під час процесу надання притулку й розуміння необхідних дій, якщо таке насильство сталося.

Керівні принципи повинні бути доступні всім відповідним посадовим особам, і ці посадові особи та перекладачі повинні пройти підготовку за процедурами, що враховують гендерні аспекти.

Основні відомості: Сполучене Королівство

Служба віз та імміграції Сполученого Королівства розробляє інструкції, що охоплюють всі аспекти процедур, для безпосередніх виконавців та осіб, які приймають рішення. Їх частину становить спеціальний набір ґендерних рекомендацій: «ґендерні питання у заяві про надання притулку»⁵⁹, що містить рекомендації стосовно захисту та підтримки, відповідного національного та міжнародного законодавства та ґендерного підходу до Женевської конвенції про статус біженців, а також «Домашнє насильство: реагування на повідомлення про домашнє насильство від шукачів притулку»⁶⁰. Інші відповідні ґендерні питання включені в загальну політику, наприклад «перевірка й розподіл осіб, які шукають притулку».⁶¹

Міжнародні керівні принципи, розроблені Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців:

- ▶ Посібник з питань міжнародного захисту: ґендерно зумовлені переслідування у контексті статті 1A(2) Конвенції 1952 року та/або Протоколу 1967 року про статус біженців HCR/GIP/02/01 УВКБ ООН;
- ▶ Керівні принципи міжнародного захисту № 7: застосування статті 1A(2) Конвенції 1951 року та/або протоколу 1967 року про статус біженців до жертв торгівлі людьми та осіб, які ризикують стати об'єктом торгівлі. УВКБ ООН HCR/GIP/06/07;
- ▶ Керівні принципи міжнародного захисту № 9: Заяви про надання статусу біженця на підставі сексуальної орієнтації та/або ґендерної ідентичності в контексті статті 1A(2) Конвенції 1952 року та/або Протоколу до неї 1967 року про статус біженців, УВКБ ООН HCR/GIP/12/09.

---

59 Доступно за посиланням: <https://www.gov.uk/government/publications/gender-issue-in-the-asylum-claim-process>

60 Доступно за посиланням: <https://www.gov.uk/government/publications/domestic-abuse-responding-to-reports-of-domestic-abuse-from-asylum-seekers>

61 Доступно за посиланням: <https://www.gov.uk/government/publications/asylum-screening-and-routing>

IV. Стаття 61. Невислання

«...ідея слухати й розуміти особисті історії, а потім приймати рішення щодо них — це і є, у двох словах, принцип невислання!»

Леді Б'янку, суддя Європейського суду з прав людини⁶²

СТАТТЯ 61

1. З іншого боку, статтею 61 вимагається повага Сторін до принципу невислання відповідно до наявних зобов'язань згідно з міжнародним правом.

2. Сторони також уживають необхідні законодавчі або інші заходи для забезпечення того, щоб постраждалі від насильства стосовно жінок, які потребують захисту, попри їхній статус або місце перебування, за жодної обставини не поверталися до будь-якої країни, де існувала б реальна загроза їхньому життю, або де вони можуть зазнавати тортур чи нелюдського або принизливого поведження чи покарання.

У чому полягає принцип невислання?

Основоположним принципом законів з прав людини є те, що держава зобов'язана визнавати, **забезпечувати й захищати** права людини кожної особи, що перебуває під її юрисдикцією.⁶³ Принцип *невислання* забороняє державам передавати будь-яку особу в країну або на територію, де вона сти-

62 "Невислання як принцип міжнародного права та роль судової влади у його здійсненні», діалог між суддями 2017 р., стор. 21, доступний за посиланням: https://www.echr.coe.int/Documents/Dialogue_2017_ENG.pdf.

63 Стаття 1 ЄКПЛ: Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права та свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції, доступно за посиланням: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.

кається з реальною загрозою переслідування або серйозного порушення прав людини. Він бере свій початок з міжнародного біженського права⁶⁴ та міжнародних положень про екстрадицію.⁶⁵

У випадках, коли порушення прав людини, яке може йти за *висланням* з території, є порушенням абсолютного права, наприклад права на життя, права на свободу від катувань, нелюдського та/або принизливого для гідності поводження чи покарання або свободи від рабства, принцип *невислання* є абсолютним і не передбачає жодних винятків, ані в законодавстві, ані на практиці.⁶⁶

Відповідно до міжнародного права, **кричуще порушення** інших неабсолютних прав, таких як свобода від свавільного затримання (стаття 5 ЄКПЛ) і право на справедливий судовий розгляд (стаття 6 ЄКПЛ), можуть призводити до застосування принципу *невислання* залежно від ступеня серйозності.

Пряме чи непряме

Вислання може бути прямим у країну походження або непрямим, якщо жінку висилають до третьої країни, яка потім висилає її до місця заподіяння шкоди.⁶⁷ Для жінок ця загроза може виникнути у зв'язку з безпечними процедурами в третій країні, якщо жінка ризикує бути вивезеною в місце, де вона буде позбавлена доступу до безпечного житла, стане бездомною або не буде захищена від сексуальних посягань у центрах розміщення біженців або прийомних центрах чи таборах.⁶⁸ Підвищений ризик *вислання* виникає внаслідок прискорених і невідкладних процедур. У випадках, коли держава пропонувала повернути заявника до «безпечної» країни, Суд підтвердив, що відповідальність за оцінку ризиків, з якими заявник стикається в держа-

---

64 Стаття 33 Женевської конвенції про статус біженців.

65 Стаття 3 Типового договору ООН про екстрадицію від 14 грудня 1990 року, прийнятого резолюцією 45/116 Генеральної Асамблеї, з поправками, внесеними резолюцією 52/88 Генеральної Асамблеї, доступна за посиланням: https://www.unodc.org/pdf/model_treaty_extradition.pdf, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом (прийнята 27 січня 1977 року).

66 «*Saadi проти Італії*» (*Saadi v Italy*), заява № 37201/06, див. пункти 125-127, доступна за посиланням: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-85276%22%5D%7D>.

67 Див. «*TI проти Сполученого Королівства*» (*TI v United Kingdom*), заява № 43844/98, 07 березня 2000 р.

68 Див., наприклад, «*МСС проти Бельгії та Греції*» (*MSS v Belgium and Greece*) (2011 р.), доступно за посиланням: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-103050>, «*Таракхель проти Швейцарії*» (*Tarakhel v Switzerland*) (2014 р.), доступно за посиланням: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-148070>.

ві, що його приймає, у зв'язку з подальшим *висланням*, недоліками процесу надання притулку та відмовою в доступі до ефективної процедури надання притулку, лежить на державі, що відправляє (див. «*Ilias проти Угорщини*» (*Ilias v. Hungary*), 2019 р.).⁶⁹

Коли зобов'язання щодо *невислання* можуть застосовуватися для жінок?

На відміну від Женевської конвенції про біженців,⁷⁰ принцип *невислання* відповідно до ЄКПЛ та Стамбульської конвенції застосовується до всіх випадків *вислання* незалежно від міркувань національної безпеки (наприклад, «*Чагал проти Сполученого Королівства*» (*Chahal v. UK*), 1996 р.⁷¹) або інших серйозних суспільних інтересів. Ризик *вислання* може виникати для жінок у наступних випадках:

- ▶ коли вони не можуть показати «конвенційну підставу» для отримання статусу біженця у контексті шкоди, якої вони побоюються;
- ▶ якщо вони є біженками, але виключені з-під захисту Женевської конвенції про статус біженців відповідно до статті 1F (військові злочинці, особи, які вчинили тяжкий злочин неполітичного характеру за межами країни походження до визнання їх біженцями, або особи, винні у вчиненні дій, що суперечать суті та меті Організації Об'єднаних Націй);
- ▶ якщо вони є біженками, які законно перебувають на території, але їм загрожує *вислання* з міркувань національної безпеки або громадського порядку (стаття 32 Женевської конвенції про біженців);
- ▶ якщо вони є біженками, які законно або незаконно перебувають на території країни, але не захищені від *вислання* відповідно до статті 33 Женевської конвенції про статус біженців (якщо вони становлять загрозу безпеці країни, в якій перебувають, або були засуджені за вчинення особливо тяжкого злочину і становлять небезпеку для суспільства цієї країни);

69 Див. «*Ilias і Агмед проти Угорщини*» (*Ilias and Ahmed v Hungary*), заява № 47287/15, доступно за посиланням: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-198760>

70 Див., наприклад, «*Сідікови проти Росії*» (*Sidikovy v Russia*), заява № 73455/11, рішення від 20 червня 2013 р., пункт 149 «захист, наданий статтею 3 Конвенції, у будь-якому випадку ширший, ніж захист, передбачений статтями 32 і 33 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про статус біженців 1951 року».

71 «*Чагал проти Сполученого Королівства*» (*Chahal v. UK*), заява № 22414/93, доступно за посиланням: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-58004%22>}}

- ▶ якщо їм відмовлено у справедливому доступі до процедур визначення статусу біженця і, зокрема, якщо в цьому процесі є суттєві процедурні недоліки;
- ▶ (епізодично) в ситуаціях масового напливу людей.

Директива Ради ЄС 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 року *про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль держав-членів щодо прийому таких осіб та подоланні наслідків такого напливу*, встановлює, що держави-члени ЄС зобов'язані робити у випадках масового напливу.

У справі «*N проти Швеції*» (*N v. Sweden*)⁷² Суд постановив, що вислання афганської жінки в цю країну порушила б принципи невислання і статтю 3 ЄКПЛ на тій підставі, що:

«Жінки зазнають особливого ризику жорстокого поводження в Афганістані, якщо їх сприймають як таких, що не відповідають ґендерним ролям, які приписуються їм суспільством, традиціями та навіть правовою системою. Таким чином, УВКБ ООН відзначило, що афганські жінки, які прийняли менш консервативний у культурному плані спосіб життя, наприклад, ті, що повертаються з вигнання в Ірані або Європі, продовжують сприйматися як такі, що порушують усталені соціальні та релігійні норми, і, як наслідок, можуть зазнавати домашнього насильства й інших форм покарання, починаючи від ізоляції та стигматизації та закінчуючи злочинами на захист честі, коли їх звинувачують у тому, що вони зганьбили свою сім'ю, громаду або племена. Фактичні або уявні порушення кодексу соціальної поведінки включають не тільки соціальну поведінку в контексті сім'ї або громади, але й сексуальну орієнтацію, прагнення до професійної кар'єри й прості розбіжності щодо способу ведення сімейного життя».

Суд визначив, що факт проживання протягом майже шести років у Швеції, сукупно з фактом, що вона намагалася розлучитися зі своїм чоловіком, наражає її на «різні сукупні ризики репресій, які підпадають під статтю 3 Конвенції, з боку її чоловіка, його сім'ї, її власної сім'ї і від афганського суспільства».

72 «*N проти Швеції*» (*N v. Sweden*), заява № 23505/09, рішення від 20 липня 2010 року, доступне за посиланням: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-99992"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

Переміщення до «безпечних» третіх країн

Держава може мати можливість вислати шукачку притулку до третьої країни без розгляду клопотання про надання притулку, якщо існує безпечна третя країна, відповідальна за це клопотання. Якщо обидві держави є державами ЄС, «передача» здійснюється відповідно до Дублінського регламенту⁷³, згідно з яким держава, що приймає, або вже несе, або повинна прийняти відповідальність за вимогу відповідно до «критеріїв ієрархії». Ці критерії включають широкі гуманітарні цілі, а також спрямовані на забезпечення захисту права на сімейне життя і возз'єднання дітей з сім'єю, де це доречно. Якщо одна або обидві держави не є членами ЄС, можуть бути досягнуті домовленості, коли третя країна вважається «безпечною».

У всіх випадках держава зобов'язана розглянути, чи створює це ризик прямого або непрямого *визнання* з порушенням положень статті 61 Стамбульської конвенції. Це може бути особливо важливо в таких типах справ, поданих жінками:

- ▶ якщо вони втекли від чоловіка, партнера або іншого члена сім'ї, який чинить насильство, та/або шукають притулку в державі, до якої вони мають бути повернуті;
- ▶ якщо вони є частиною сімейної групи й наразі зазнають домашнього насильства, і їм пропонується перевести всю сім'ю;
- ▶ якщо у них є постраждалі від насильства в державі перебування;
- ▶ якщо недоліки процесу надання притулку й відмова в доступі до ефективної процедури надання притулку загалом або на ґендерній основі створюють ризик заподіяння шкоди в державі, що їх приймає, або непрямого *визнання*.

Держави в ЄС також повинні знати й застосовувати Директиву про захист,⁷⁴ яка встановлює правила, що дозволяють вже вжитим заходам захисту (таким як о обмежувальний припис або терміновий заборонний припис) продовжувати діяти у всіх державах, а також директиву про права потерпілих.⁷⁵

---

73 Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 604/2013 від 26 червня 2013 року про встановлення критеріїв та механізмів визначення держави-члена, відповідальної за розгляд заяви про надання міжнародного захисту, поданої в одній з держав-членів громадянством третьої країни або особою без громадянства (нова редакція).

74 Директива 2011/99/EU Європейського Парламенту та Ради від 13 грудня 2011 року про Європейський охоронний наказ.

75 Директива 2012/29/EU Європейського парламенту і Ради Європи від 25 жовтня 2012 року, що встановлює мінімальні стандарти щодо прав, підтримки та захисту жертв злочинів і заміняє собою рамкове рішення 2001/20/JHA Ради.

V. ВИСНОВОК

Застосування статей 60 і 61 Стамбульської конвенції в контексті положень Конвенції загалом має зміцнити наявні міжнародні механізми захисту, доступні жінкам, які шукають притулку, і мігранткам. Подробиці, представлені в Стамбульській конвенції та в пояснювальному звіті до конвенції, мають основоположне значення для розуміння природи та наслідків гендерно зумовленого насильства стосовно жінок та домашнього насильства, де б воно не відбувалося. Стамбульська конвенція також визначає, що потрібно для запобігання гендерно зумовленого насильства стосовно жінок і захисту від нього, а також потреби в додатковій підтримці, які повинні бути забезпечені, щоб жінки мали доступ до наявного захисту.

Вимагаючи від держав-учасниць забезпечити визнання гендерно зумовленого насильства як форми переслідування і забезпечити, щоб підстави для надання притулку, перелічені в Женевській конвенції про статус біженців, тлумачилися з урахуванням гендерних аспектів, форми шкоди, з якими стикаються жінки, і причини побоювань заподіяння шкоди, швидше за все, будуть ідентифіковані й визнані як підстави для захисту.

Забезпечення процедур прийому, керівних принципів і служб підтримки, що враховують гендерні аспекти, повинно знизити ризик того, що жінки зазнають подальшої гендерно зумовленої шкоди, перебуваючи в системах надання притулку та імміграції, та дозволити їм розкривати відповідну інформацію в ході процесу, щоб гарантувати, що їхні заяви будуть почуті та в належний спосіб вирішені. Сукупно ці положення Стамбульської конвенції можуть значно розширити можливості жінок щодо визнання їхніх потреб про захист у процесі, який завдає якомога менше вторинної шкоди.

VI. Контрольний перелік

Наведений нижче контрольний перелік може допомогти у розробці та здійсненні заходів у законодавстві, політиці та практиці з метою реалізації статей 60 та 61 Стамбульської конвенції:

- забезпечити визнання ґендерно зумовленого насильства як форми переслідування за змістом статті 1A(2) Конвенції про статус біженців 1951 року;
- забезпечити визнання форм насильства щодо жінок, визначених у статтях 33-40 Стамбульської конвенції, як ґендерно зумовленої шкоди, яка може прирівнюватися до переслідування;
- забезпечте, щоб дискримінація за ознакою статі та/або ґендеру, включно зі стигматизацією, соромом і остракізмом унаслідок ґендерно зумовленого насильства, була визнана формою шкоди, яка може прирівнюватися до переслідування;
- забезпечити, щоб закон давав змогу особам, які приймають рішення, визнавати, що в тих випадках, коли покарання за недотримання або порушення політики або закону в країні походження є непропорційно суворим і має ґендерний характер, це буде рівносильно переслідуванню;
- забезпечити, щоб під час розгляду питання про доступний захист у країні походження враховувалися ґендерні аспекти доступу до правосуддя, включно з як правовою базою, так і практичною здатністю жінок отримувати доступ до будь-якого наявного захисту;
- забезпечити доступ до відповідної інформації про країну походження, щоб особи, які приймають рішення, могли визначити ймовірність заподіяння шкоди й наявність ефективного захисту, а якщо такого захисту немає, встановити, чи існує альтернатива внутрішнього переміщення в країні походження;

- ❑ забезпечити врахування особистих обставин заявниці, послуг підтримки, доступних у країні походження, та її здатності отримати до них доступ на практиці;
- ❑ переконатися, що під час будь-якого розгляду юридичних питань, пов'язаних із клопотанням про надання притулку, у належний спосіб враховувалася будь-яка дискримінація й патріархальні відносини, з якими можуть стикатися жінки.

Тлумачення підстав для застосування Женевської конвенції про статус біженців з урахуванням ґендерних аспектів:

- ❑ забезпечити ґендерне розуміння кожної з «підстав» для надання притулку, передбачених Женевською конвенцією про статус біженців, та їх роз'яснення в інструкціях;
- ❑ зокрема, забезпечити визнання ґендеру як основи існування певної соціальної групи.

Щодо безпеки жінок у транзитних та приймальних пунктах:

- ❑ забезпечити наявність достатніх і адекватних механізмів прийому й перевірки, розроблених з урахуванням ґендерних аспектів заяв і потреб жінок протягом усього процесу;
- ❑ забезпечити, щоб центри прийому й розміщення розташовувалися в районах, де жінки знаходяться в безпеці та можуть отримати доступ до відповідних послуг, включно з медичною, соціальною та правовою допомогою, школами й торговельними закладами;
- ❑ врахувати будь-які відповідні особливі потреби під час визначення місця проживання заявниці та будь-яких відповідних членів її сім'ї. Наприклад, розглянути будь-які відповідні потреби в мобільності або доступі, а також забезпечити збереження психічного та фізичного здоров'я;
- ❑ забезпечити можливість надання альтернативного житла, у разі необхідності, з міркувань безпеки для постраждалих від сексуального та ґендерно зумовленого насильства, домашнього насильства, торгівлі людьми, катувань або інших форм фізичного та психологічного насильства;
- ❑ забезпечити присутність соціальних працівників, перекладачів, поліцейських та охоронців у цих установах;

- ❑ передбачте окремі спальні місця для одиноких жінок з дітьми або без дітей (віком до 18 років), а також окремі, добре освітлені санвузли для жінок;
- ❑ створити безпечні простори в кожній транзитній та приймальній споруді;
- ❑ за потреби забезпечити доступ біженок і осіб, які шукають притулку, до прихистків для жінок, які постраждали від ґендерно зумовленого насильства;
- ❑ організувати навчальні програми з виявлення постраждалих від ґендерно зумовленого насильства та надання їм допомоги для соціальних працівників, співробітників поліції та охоронців, які працюють в установах;
- ❑ надавати інформаційні матеріали мовами країн походження про послуги з надання допомоги постраждалим від ґендерного насильства, у тому числі про механізми подання скарг і повідомлень;
- ❑ відповідно до Рамкової програми комплексного захисту щодо доступу до правосуддя постраждалих від сексуального та ґендерного насильства та осіб, які пережили таке насильство, розробленої Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців, забезпечити регулярні візити виїзних судів або працівників суду та адвокатів до таких закладів та документувати такі візити з метою забезпечення розслідування сексуальних нападів та притягнення винних до відповідальності;
- ❑ надавати консультації, психологічну підтримку й медичне обслуговування, включно з охороною сексуального та репродуктивного здоров'я і спеціальним доглядом після зґвалтування в цих установах, тим, хто зазнав ґендерно зумовленого насильства в країнах походження, транзиту або призначення;
- ❑ забезпечити всім жінкам і дівчатам такий самий доступ до недорогих і достатніх медичних послуг, як і для населення загалом, незалежно від того, визначаються вони як мігранти, іммігранти, біженці чи особи, які шукають притулку;
- ❑ переконатися, що дівчата можуть приймати рішення самостійно, що їхня згода завжди добровільна та інформована, і що вони не потребують дозволу чоловіка, батька, опікуна або адміністрації лікарні для доступу до послуг у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я.

Щодо процедур надання притулку:

- забезпечити жінкам доступ до процедур надання притулку на кордонах та в інших місцях;
- забезпечити, щоб закони, практика й процедури надання притулку достатньою мірою враховували ґендерні аспекти, щоб жінки могли подавати свої заяви про надання притулку, і щоб вони були належним чином визначені, задля уникнення ризику *вислання*;
- впровадити процедури надання притулку з урахуванням ґендерних аспектів через забезпечення присутності жінок-співробітниць органів з питань надання притулку та підготовлених, компетентних перекладачів, послуги яких пропонуються заявниці та надаються на її прохання; забезпечити можливість проведення окремих опитувань жінок та чоловіків з однієї сім'ї та гарантувати конфіденційність цих опитувань;
- забезпечити, щоб співробітники з питань притулку та перекладачі проходили підготовку з питань виявлення випадків ґендерно зумовленого насильства та використання ґендерноспецифічної інформації про країни походження, включно з показниками поширеності каліцтва жіночих ставих органів та примусових шлюбів;
- забезпечити, щоб особи, які приймають рішення, отримували належні й адекватні вказівки та підготовку з питань того, як розпізнавати й розуміти ґендерно зумовлене насильство стосовно жінок у межах Женевської конвенції про біженців.

Щодо загального розгляду справ про ґендерно зумовлене насильство та політики щодо біженців:

- брати участь у програмах розселення й переселення, які є найбезпечнішим способом для шукачів притулку та біженців приїхати до Європи, і впроваджувати нові, безпечні юридичні шляхи для гарантії безпечнішого транзиту для жінок і дівчат;
- фінансувати програми спеціальної допомоги та гуманітарного переселення жінок, які постраждали від ґендерно зумовленого насильства, за зразком проєкту «Спеціальна квота» землі Баден-Вюртемберг у Німеччині;
- створювати транскордонні механізми захисту постраждалих від ґендерно зумовленого насильства;

- ❑ забезпечити дотримання стандартів захисту постраждалих від насильства приватними постачальниками послуг, з якими укладено контракти на надання послуг та розміщення шукачок притулку, шляхом запровадження механізму моніторингу, який включатиме регулярні візити працівників міграційної служби;
- ❑ інвестувати в програми соціальної та економічної інтеграції, спеціально орієнтовані на біженок, зокрема, шляхом організації мовних курсів, сприяння визнанню дипломів та доступу до працевлаштування, а також надання освіти в галузі ґендерної рівності.

Щодо боротьби з дискримінацією стосовно біженців та шукачів притулку, в тому числі жінок:

- ❑ проводити кампанії для підвищення обізнаності про позитивний внесок біженців та шукачів притулку в життя суспільства;
- ❑ рішуче засуджувати та карати будь-які форми дискримінації та насильства щодо біженців та шукачів притулку, у тому числі жінок.

Невислання:

- ❑ забезпечити жінкам належний захист від *вислання*;
- ❑ визнаючи особливі труднощі, з якими стикаються постраждалі від ґендерно зумовленого насильства при повному розкритті своїх заяв, забезпечити ґендерночутливий процес, що дозволяє жінкам отримати доступ до процедур і належним чином подати свої заяви;
- ❑ забезпечити, щоб прискорені процедури не призводили до того, що жінки не можуть подати свої заяви про захист, що призводить до *вислання*;
- ❑ забезпечити, щоб постраждалі від насильства стосовно жінок, які потребують захисту, попри їхній статус або місце перебування, за жодної обставини не поверталися до будь-якої країни, де існувала б реальна загроза їхньому життю, або де вони можуть зазнавати тортур чи нелюдського або принизливого поведіння чи покарання.

VII. Ключові ресурси

Рекомендація CM/Rec(2019)1 Комітету міністрів Ради Європи щодо запобігання сексизму та боротьби з ним, доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/cm-rec-2019-1-on-preventing-and-combating-sexism/168094d894>

Рекомендація Rec(2002)5 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про захист жінок від насильства (2002), доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805e2612>

Рекомендація №R(79)10 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам, що стосується мігранток, доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/native/0900001680506f32>

План дій Ради Європи (2017–2019 рр.) щодо захисту дітей-біженців та мігрантів у Європі, доступний за посиланням: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168071484e

Резолюція 2244 (2018) Парламентської асамблеї Ради Європи про міграцію з гендерної точки зору: розширення прав і можливостей жінок як ключових учасників процесу інтеграції, доступна за посиланням: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=25183>

Резолюція 2159 (2017) Парламентської асамблеї Ради Європи про захист жінок і дівчат-біженок від гендерно зумовлених переслідувань, доступна за посиланням: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?FileID=23700>

Резолюція 1765 (2010) Парламентської асамблеї Ради Європи про клопотання про надання притулку, пов'язаних із гендерною проблематикою, доступна за посиланням: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17915>

Резолюція 2159(2017) Парламентської асамблеї Ради Європи Про захист жінок і дівчат-біженок від гендерно зумовленого насильства, доступна

за посиланням: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=23700&lang=en>

Резолюція 1765(2010) Парламентської асамблеї Ради Європи про заяви про надання притулку, пов'язаних з ґендерною проблематикою, доступна за посиланням: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=17915&lang=en>

Рекомендація 1940(2010) Парламентської асамблеї Ради Європи про заяви про надання притулку, пов'язані з ґендерною проблематикою, доступна за посиланням: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=17916&lang=en>

Коментар комісара з прав людини про права людини жінок і дівчат-біженок і мігранток, доступний за посиланням: www.coe.int/en/web/commissioner/-/human-rights-of-refugee-and-migrant-women-and-girls-need-to-be-better-protected?desktop=false

Рекомендація загальної політики № 16 «Про захист нелегальних мігрантів від дискримінації», Європейська комісія з питань боротьби з расизмом і нетерпимістю (ЕКРН), доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-16-on-safeguarding-irregularly-p/16808b5b0b>

Рада Європи (2018 р.), *Інформаційний бюлетень щодо захисту мігранток, біженок та жінок, які шукають притулку, від ґендерно зумовленого насильства*, доступний за посиланням: <https://rm.coe.int/migrant-women-and-istanbul-convention/1680925865>

Рада Європи (2019 р.), *Інформаційний бюлетень щодо захисту мігранток, біженок та жінок, які шукають притулку, від ґендерно зумовленого насильства*, доступний за посиланням: <https://rm.coe.int/prems-089319-gbr-2573-protecting-the-rights-of-migrant-refugee-and-asy/168096608a>

***

Група експертів з питань насильства стосовно жінок та домашнього насильства — GREVIO, базові оцінювальні звіти GREVIO, доступні за посиланням: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/country-monitoring-work

Спеціальний представник Генерального секретаря з питань міграції та біженців, звіти за країнами доступні за посиланням: <https://www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migration-refugees/country-reports>

З публікаціями Ради Європи, присвяченими Стамбульській конвенції та темі запобігання насильству щодо жінок, можна ознайомитися за посиланням: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/publications

З публікаціями Ради Європи, присвяченими жінкам і дівчатам-мігранткам і біженкам, можна ознайомитися за посиланням: www.coe.int/en/web/genderequality/migrant-and-refugee-women-and-girls

***

Європейська конвенція про права людини та основні свободи, доступна за посиланням: www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf

Конвенція Ради Європи про запобігання та протидію насильству стосовно жінок та домашньому насильству (Стамбульська конвенція, 2011 р.) та пояснювальний звіт до неї, доступні за посиланням: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/text-of-the-convention

Конвенція Ради Європи про боротьбу з торгівлею людьми (2005 р.), доступна за посиланням: www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008371d

Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуальної наруги (Лансаротська конвенція, 2007 р.), доступна за посиланням: www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/201

***

Загальна декларація прав людини (ЗДПЛ) (1948 р.), доступна за посиланням: www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html

Конвенція 1951 року про статус біженців та Протокол до неї 1967 року, доступні за посиланням: www.unhcr.org/1951-refugee-convention.html

Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1965 р.), доступна за посиланням: https://treaties.un.org/doc/source/docs/cerd_sp_45-E.pdf

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (МППП) (1966 р.), доступний за посиланням: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1976/03/19760323%2006-17%20AM/Ch_IV_04.pdf

Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (МПЕСКП) (1966 р.), доступний за посиланням: www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок (КЛДЖ) (1979 р.) доступна за посиланням: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/cedaw/cedaw_e.pdf

Конвенція ООН проти тортур та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження й покарання (UNCAT) (1984 р.), доступна за посиланням: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/catcidtp/catcidtp_e.pdf

Конвенція про права дитини (КПД) (1989 р.), доступна за посиланням: www.unicef.org/child-rights-convention

Декларація ООН про ліквідацію насильства стосовно жінок (1993 р.), доступна за посиланням: www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf

Платформа дій ООН (1995 р.), доступна за посиланням: https://beijing20.unwomen.org/~/_media/headquarters/attachments/sections/csw/pfa_e_final_web.pdf

VIII. Перелік літератури

«Лікарі без кордонів» (2016 р.), *«Перешкоди на шляху до Європи»*, доступно за посиланням: www.msf.org/sites/msf.org/files/msf_obstacle_course_to_europe_0.pdf

«ООН-Жінки», Звіт про юридичні права жінок та дівчат, які шукають притулку в Європейському Союзі (2017 р.), доступний за посиланням: www.refworld.org/pdfid/59201c884.pdf

Amnesty International (2016), *Жінки-біженки стикаються з фізичним насильством, експлуатацією та сексуальними домаганнями під час своєї подорожі Європою*, доступно за посиланням: www.amnesty.org/en/latest/news/2016/01/female-refugees-face-physical-assault-exploitation-and-sexual-harassment-on-their-journey-through-europe/

Агентство з основних прав (2011 р.), E-U MIDIS, Дослідження меншин та дискримінації в Європейському Союзі. Дані звіту Focus Report 5, доступно за посиланням: <https://fra.europa.eu/en/publication/2011/eu-midis-data-focus-report-5-multiple-discrimination>

Верховний комісар ООН у справах біженців (УВКБ ООН), *«Статус біженця: свавільне позбавлення громадянства і відсутність громадянства в контексті статті 1A(2) Конвенції 1951 року та Протоколу до неї 1967 року про статус біженців»*, жовтень 2014 р., PPLA/2014/01, доступно за посиланням: www.refworld.org/docid/543525834.html

Декларація Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію насильства стосовно жінок (1993 р.), доступна за посиланням: www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/ViolenceAgainstWomen.aspx

Довідник УВКБ ООН щодо захисту жінок та дівчат (січень 2008 р.), доступний за посиланням: www.refworld.org/docid/47cfc2962.html

Доповідь п'ятдесят сьомої сесії Комісії ООН щодо становища жінок (4-15 березня 2013 року) E/2013/27, доступна за посиланням: www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/2013/27

Європейська база даних законодавства про надання притулку містить резюме справ з різних європейських країн, доступні за посиланням: www.asylumlawdatabase.eu/en

Європейська Рада у справах біженців і вигнанців, Статистика надання притулку, 2018 рік, доступно за посиланням: www.ecre.org/asylum-statistics-2018-changing-arrivals-same-concerns/

Європейське бюро підтримки надання притулку, тенденції надання притулку, доступно за посиланням: www.easo.europa.eu/latest-asylum-trends

Європейське жіноче лобі (2016 р.), *Від конфлікту до миру? #Womensvoices: Рекомендації щодо запобігання та боротьби з насильством стосовно жінок та дівчат-біженок під час переміщення 2016 р.*, доступні за посиланням: www.womenlobby.org/IMG/pdf/_womensvoicesfinalforweb.pdf

Європейський суд з прав людини, *Невислання як принцип міжнародного права та роль судової влади в його реалізації, Відкриття семінару «судовий рік», 27 січня 2017 року, діалог між суддями*, доступно за посиланням: www.echr.coe.int/Documents/Dialogue_2017_ENG.pdf

Загальна рекомендація № 35 КЛДЖ *про гендерно зумовлене насильство щодо жінок, якою оновлюється загальна рекомендація № 19*, доступна за посиланням: <https://undocs.org/CEDAW/C/GC/35>

МПК «Гендерний посібник з гуманітарної діяльності» (лютий 2018 р.), доступний за посиланням: <https://interagencystandingcommittee.org/gender-and-humanitarian-action/content/iasc-gender-handbook-humanitarian-action-2017>

Піттава Е. і Бартоломей Л., 2001 р., *Біженці, раса та гендер. Множинна дискримінація щодо біженок*, журнал *Canada's Journal on Refugees*, доступно за посиланням: <https://refuge.journals.yorku.ca/index.php/refuge/article/view/21236/19907>

Погляди УВКБ ООН на гендерно зумовлені заяви про надання притулку за ознакою статі та визначення «конкретної соціальної групи», що охоплює гендерний аспект, проєкт юристів УВКБ ООН з питань надання притулку, листопад 2016 р., доступно за посиланням: www.unhcr.org/en-us/5822266c4.pdf

Рада Європи (2017 р.), *Методичні рекомендації: Схема оцінки доступу до правосуддя, включно зі специфічними проблемами, з якими стикаються жінки, Рада Європи та організація «ООН-Жінки»*, доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/168069cf4e91d>

ред. Гюлай Г. Угорський Гельсінський комітет (2015 р.), *оцінка надійності процедур надання притулку: міждисциплінарний навчальний посібник*

Рада Європи (2018 р.), *Інформаційний бюлетень щодо захисту мігранток, біженок та жінок, які шукають притулку, від гендерно зумовленого насильства*, доступний за посиланням: <https://rm.coe.int/migrant-women-and-istanbul-convention/1680925865>

Рада Європи (2019 р.), *Інформаційний бюлетень щодо захисту мігранток, біженок та жінок, які шукають притулку, від гендерно зумовленого насильства*, доступний за посиланням: <https://rm.coe.int/prems-089319-gbr-2573-protecting-the-rights-of-migrant-refugee-and-asy/168096608a>

Рада Європи, *Питання та відповіді до Конвенції Ради Європи про запобігання та протидію насильству стосовно жінок та домашньому насильству (Стамбульська конвенція)*, доступно за посиланням: <https://rm.coe.int/prems-122418-gbr-2574-brochure-questions-istanbul-convention-web-16x16/16808f0b80>

Резолюція Організації Об'єднаних Націй 1820, S/RES/1820 (2008 р.), доступна за посиланням: [https://undocs.org/en/S/RES/1820\(2008\)](https://undocs.org/en/S/RES/1820(2008))

Саймон-Батлер А. і МакШеррі Б. (2019 р.), *Визначення сексуального та гендерно зумовленого насильства у контексті біженців, серія робочих документів IRiS № 28/2019*, доступно за посиланням: www.birmingham.ac.uk/Documents/college-social-sciences/social-policy/iris/2019/iris-working-papers-28-2019.pdf

Стратегія Ради Європи щодо забезпечення гендерної рівності на 2018–2023 роки, доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/strategy-en-2018-2023/16807b58eb>

Суейн А. та О'Рурк К. (2015 р.), *Посібник із Загальної рекомендації № 30 CEDAW та резолюцій Ради Безпеки ООН щодо жінок, миру та безпеки*, доступний за посиланням: <https://asiapacific.unwomen.org/fr/digital-library/publications/2015/08/guidebook-on-cedaw-general-recommendation-no-30>

УВКБ ООН (2016 р.), *Звіт про початкову оцінку: Ризики у сфері захисту жінок та дівчат в умовах європейської кризи біженців та мігрантів: Греція та колишня Югославська Республіка Македонія*, доступний за посиланням: www.unhcr.org/protection/operations/569f8f419/initial-assessment-report-protection-risks-women-girls-european-refugee.html

УВКБ ООН (2019 р.), *Глобальні тенденції в галузі примусового переміщення*, доступно за посиланням: www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5d08d7ee7/unhcr-global-trends-2018.html

УВКБ ООН (2019 р.), *Посібник і керівні принципи щодо процедур та критеріїв визначення статусу біженця відповідно до Конвенції 1951 року та Протоколу*

1967 року про статус біженців, доступний за посиланням: www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html

УВКБ ООН Відчайдушні подорожі: Біженці та мігранти, прибувають до Європи та на кордонах Європи, січень-грудень 2018 року, доступно за посиланням: www.unhcr.org/desperatejourneys/

УВКБ ООН Сексуальне та гендерно зумовлене насильство щодо біженців, репатріантів та внутрішньо переміщених осіб: посібник із запобігання та реагування: (травень 2003 р.), доступно за посиланням: www.unhcr.org/protection/women/3f696bcc4/sexual-gender-based-violence-against-refugees-returnees-internally-displaced.html

УВКБ ООН, *Позиційний документ щодо насильства над жінками та дівчатами в Європейському Союзі та особами, які перебувають під опікою УВКБ ООН (березень 2014 р.)*, доступний за посиланням: https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/04/UNHCR_Position_Paper_VAW_14_March_2014.pdf

УВКБ ООН, *Профілактика, зниження ризиків та реагування на них: сексуальне та гендерно зумовлене насильство*, доступно за посиланням: www.unhcr.org/5ce7d6784.pdf

Чесселл та ін. (2019 р.), *Протокол для лікування дисоціативних симптомів у біженців, The Cognitive Behaviour Therapist (2019 р.)*, т. 12 е27, доступно за посиланням: www.cambridge.org/core/journals/the-cognitive-behaviour-therapist/article/protocol-for-managing-dissociative-symptoms-in-refugee-populations/1B09AB58101DF7AD547C6B72AFD5D16F/share/9c4f244dae3d8980094ec3d03fb961d2422cf5ae

Юридично-правова група жінок-біженок (1998 р.), *Гендерні настанови щодо запобігання розгляду клопотань про надання притулку у Сполученому Королівстві*, доступно за посиланням: <http://www.ilpa.org.uk/resources.php/4112/gender-guidelines-for-the-determination-of-asylum-claims-in-the-uk>

СТАТТЯ 60 — Заяви про надання притулку, які ґрунтуються на ґендерній ознаці

1. Сторони вживають необхідних законодавчих чи інших заходів для забезпечення того, щоб насильство щодо жінок за ґендерною ознакою могло бути визнано як форма переслідування в розумінні статті 1A(2) Конвенції про статус біженців 1951 року та як форма тяжкої шкоди, що є підставою для додаткового (субсидіарного) захисту.

2. Сторони забезпечують, щоб під час розгляду кожного положення Конвенції враховувалося тлумачення, яке враховує ґендерний фактор, і у випадках, коли встановлено, що існують побоювання стосовно переслідувань за одним або більше із цих положень, заявникам надається статус біженця згідно із застосовними відповідними документами.

3. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для розробки з урахуванням ґендерного фактору процедур прийому і служб підтримки для осіб, які шукають притулку, а також ґендерних керівних принципів і процедур надання притулку з урахуванням ґендерного фактору, у тому числі визначення статусу біженця та заяв про міжнародний захист.

СТАТТЯ 61 — Невислання

1. З іншого боку, статтю 61 вимагається повага Сторін до принципу невислання відповідно до наявних зобов'язань згідно з міжнародним правом.

2. Сторони також уживають необхідні законодавчі або інші заходи для забезпечення того, щоб постраждалі від насильства стосовно жінок, які потребують захисту, попри їхній статус або місце перебування, за жодної обставини не поверталися до будь-якої країни, де існувала б реальна загроза їхньому життю, або де вони можуть зазнавати тортур чи нелюдського або принизливого поведження чи покарання.

www.coe.int

Рада Європи — це провідна правозахисна організація континенту. До її складу входять 47 держав-учасниць, включаючи всіх членів Європейського Союзу. Усі держави-учасниці Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини — угоду щодо захисту прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини контролює виконання Конвенції в державах-учасниках.

УКР

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE